

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH**

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI

Bakalářská práce

**Prevence kriminality mládeže a realizace
preventivních projektů na Českobudějovicku**

2011

Lenka Rychlá

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma
**„Prevence kriminality mládeže a realizace preventivních projektů na
Českobudějovicku“**

jsem zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci
čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Dále prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím
se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve
veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých
Budějovicích na jejich internetových stránkách.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedením zákona
č. 111/1998 Sb. Zveřejněny posudky školitele i záznam o průběhu a výsledku obhajoby
kvalifikační práce.

Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních
prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací
a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice, březen 2011

podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala

Mgr. Aleně Toningrové,

za vedení a konzultační pomoc při zpracování mé práce.

Abstrakt v českém jazyce

RYCHLÁ, L.: *Prevence kriminality mládeže a realizace preventivních projektů na Českobudějovicku*. České Budějovice, 2011.

Bakalářská práce se zabývá prevencí kriminality a realizací preventivních projektů v jižních Čechách a na Českobudějovicku. V první části popisuje nejdůležitější pojmy. V druhé části poukazuje na strukturu prevence kriminality – sociální prevence, situační prevence. Ve třetí části se práce zabývá pojmy primární prevence, sekundární prevence. Čtvrtá část bakalářské práce shrnuje a poukazuje na způsob organizování prevence kriminality v České republice, následně v Jihočeském kraje a na Českobudějovicku. Pátá se zabývá konkrétními organizacemi, které se preventivním činnostem věnují a zabezpečují je a stejně tak jednotlivými programy, které se v této oblasti praktikují na Českobudějovicku.

Abstrakt v anglickém jazyce

RYCHLÁ, L.: *The prevention of crime and the implementation of preventive projects of České Budějovice*. České Budějovice, 2011.

This bachelor thesis deals with the prevention of crime and the implementation of preventive projects in the South Bohemia and area of České Budějovice. The first part describes the most important concepts. In the second part it refers to the structure of crime prevention – social prevention, situational prevention. In the third part the thesis deals with the concepts of primary prevention, secondary prevention. The fourth part of this work summarizes and highlights the way in organizing crime prevention in the Czech Republic, then in the South Bohemia and in the area of České Budějovice. The fifth part deals with concrete organisations, that are engaged in the preventive activities and provide them as well as individual programs, which are practising in this area in the district of České Budějovice.

OBSAH

ÚVOD	4
TEORETICKÁ ČÁST	
1. Vymezení pojmů	7
1.1 Prevence kriminality	7
1.2 Vymezení dalších pojmů	8
1.2.1 Program prevence na místní úrovni	8
1.2.2 Kriminalita	9
1.2.3 Kriminogenní faktory	9
1.2.4 Sociálně patologické jevy	10
1.2.5 Sociální deviace	11
1.2.6 Potenciální či skuteční pachatelé trestné činnosti	11
1.2.7 Potenciální či skutečné oběti trestné činnosti	11
1.2.8 Analýza bezpečnostní situace	12
1.2.9 Subjekt prevence kriminality	12
2. Struktura prevence kriminality	13
2.1 Sociální prevence	14
2.2 Situační prevence	16
2.3 Prevence viktimitnosti a pomoc obětem trestných činů	17
3. Úrovně preventivních aktivit	19
3.1 Primární prevence	19
3.2 Sekundární prevence	20
3.3 Terciální prevence	21
4. Organizační systém prevence kriminality v České republice	23
4.1 Prevence kriminality na krajské úrovni	24
4.2 Prevence kriminality v Českých Budějovicích	26
PRAKTICKÁ ČÁST	
5. Způsob organizování prevence kriminality na Českobudějovicku	30
5.1 Cíle a výzkumné otázky	30
5.2 Výzkumný soubor	31
5.3 Interpretace dat	31
5.3.1 Prevence kriminality – Krajský úřad Jihočeského kraje	32
5.3.2 Prevence kriminality – organizovaná strážníky Městské policie	38
5.3.3 Prevence kriminality organizovaná Policií České republiky	43
5.3.4 Vyhodnocení rozhovoru	47
5.3.5 Prevence kriminality – základní školy	51
4.4 Závěr šetření	52
ZÁVĚR	53
Seznam literatury	
Přílohy	

Úvod

Jsem matka dvou nezletilých chlapců a je samozřejmé, že mám o ně strach, a to vzhledem k tomu, co se děje na úseku kriminální trestné činnosti. Je také samozřejmé, že se jako matka zajímám o to, kde se mé dítě zdržuje, jak řeší případně škola, kterou navštěvuje, vzniklé problémy související s rizikovým chováním jeho spolužáků anebo i dalších žáků na škole. Je pochopitelné, že na každé škole se vždy někdo může objevit, kdo kupříkladu šikanuje své spolužáky, nebo jim nabízí cigarety a ve vyšších ročnících i třeba drogy. Někdo, kdo dokáže tak zvaně „chodit za školu“ s tím, že se mu nic nestane, protože jeho rodiče mu tolerují vše a svým příkladem strhává i ostatní. Těmto nešvarům nelze zabránit, důležité je však pro mě zjištění, jak škola tyto problémy řeší, zda je zastírá anebo pedagogové dokáží otevřeně o nich mluvit a řešit je.

Vzhledem k tomu, že pojem prevence kriminality nalézá velkou společenskou odezvu, slovo prevence se skloňuje ve všech pádech a je prezentována jako lék na nejrůznější společenské problémy, chtěla jsem vlastně jako úplný „laik“ zjistit, jak to všechno funguje. Proto jsem si jako cíl své bakalářské práce dala za úkol zmapovat preventivní programy rizikového chování na Českobudějovicku.

Jsem zaměstnána jako marketingový referent a o prevenci kriminality jsem se dozvíдалa ze sdělovacích prostředků anebo od svého manželka, který pracuje jako kriminalista. Proto mi nezbývalo nic jiného než se dopodrobna nejprve seznámit se základními pojmy z oblasti prevence kriminality a trestné činnosti. Možná se bude zdát, že právě teoretická část mé bakalářské práce je dost obsáhlá, ale abych já sama pochopila různé souvislosti, připadá mi důležitá.

V první kapitole teoretické části se věnuji základním pojmům preventivní i trestné činnosti. Vymezení pojmu prevence kriminality, vzhledem k tomu, co vše si lze pod tímto pojmem představit, je velmi obtížné. Pojem prevence kriminality zahrnuje komplexní opatření sociální a situační prevence. Zároveň se zabývám potenciálními či skutečnými pachateli trestné činnosti a potenciálními či skutečnými oběťmi trestné činnosti.

Druhá část bakalářské práce ukazuje na strukturu prevence kriminality, která se dělí na sociální prevenci kriminality a směřuje k sociálním příčinám zločinnosti a je zaměřena na potenciálního pachatele. Vesměs působí na děti a mládež a vztahuje se zejména ke kriminalitě mládeže. Situační prevence chápe kriminalitu jako produkt motivace

a příležitostí. Spočívá v opatřeních, jež snižují možnost spáchání trestného činu a zvyšují pravděpodobnost odhalení pachatele. Tato prevence vychází z předpokladu, že se lidé sami rozmýšlejí, zda se trestného činu dopustí. Pomocí obětem trestných činů se zabývá prevence viktimmnosti. Je založena na konceptech bezpečného chování, diferencovaného s ohledem na různé kriminální situace a psychickou připravenost ohrožených osob.

Ve třetí části pak specifikují úrovně preventivních aktivit. Primární prevence, která zahrnuje především výchovné, vzdělávací, volnočasové, osvětové a poradenské aktivity zaměřené zejména na nejširší veřejnosti. Sekundární prevence, která je chápána jako přímá strategie orientovaná na příčiny kriminogenních situací, na rizikové skupiny a jedince, u nichž je zvýšená pravděpodobnost, že se stanou buď pachateli, nebo oběťmi trestných činů a na rizikové faktory chování. A terciální prevence, která je přímá strategie zaměřená na předcházení kriminální recidivě a v resocializaci kriminálně narušených osob.

Čtvrtá část je věnována organizaci prevence kriminality v České republice. Od roku 2008 je prevence kriminality rozdělena na tři úrovně, a to republikovou, krajskou a městskou. Záměrem vytvoření krajské úrovně bylo posílení kompetencí a odpovědnosti krajů při rozhodování o podobě preventivních aktivit na jejich území. Dále zahrnuje některé již v minulosti vytvořené a osvědčené preventivní programy v kraji a ve městě České Budějovice. Ještě bych chtěla zdůraznit, že dosavadní termín „sociálně patologické jevy“ byl nahrazen pojmem „rizikové chování“, který je v souladu s trendy Evropské unie, akceptují jej všechny resorty jako srozumitelný a nestigmatizující, avšak zakořeněný termín se používá v některých resortech dodnes a i mě někdy připadá, že je daleko výstižnější a tak se objevuje i v mé práci.

V praktické a poslední části se zaměřuji na přehled cílů prevence kriminality jednotlivých resortů, dále cílové skupiny, kterým jsou určeny jednotlivé programy a především přehled preventivních programů realizovaných jednotlivými resorty na městské úrovni. Praktická část je pak zakončena rozborem šesti otázek, tří zástupců resortů, kteří zajišťují prevenci kriminality, zhodnocují tím svou činnost a poukazují i na problémy a nedostatky preventivních programů.

Záměrem této bakalářské práce je snaha přiblížit problematiku prevenci kriminality a to od jejího významu, po rozdělení a organizaci. Poukázat na některé subjekty, které se v prevenci kriminality angažují, jejichž snahou a cílem je zmenšování rozsahu a závažnosti kriminality a jejich následků. Zadokumentovat a zhodnotit jednotlivé programy prevence

kriminality, které v současné době probíhají na Českobudějovicku, ukázat jejich přednosti a uplatnění. Je samozřejmé, že je to pouze má snaha, tedy autora této práce, o zjištění skutečností, jak je prevence kriminality uplatňována a jaká je úspěšnost realizací programů, přesto věřím, že v řadě případů poukáži na některé přednosti či naopak problémy.

1. VYMEZENÍ POJMŮ

1.1 Prevence kriminality

Vymezení pojmu prevence kriminality, vzhledem k tomu co vše si lze pod ním představit, je velice obtížné. Snad právě proto prevence nalézá velkou společenskou odezvu a je prezentována jako lék na nejrůznější společenské problémy.

Prevence kriminality je součástí kriminální politiky, jejíž strategie je represivní a preventivní. K tomu, aby bylo dosaženo co nejoptimálnějšího či nejkvalitnějšího výsledku, musí obě bezpochyby na sebe navazovat a vzájemně se doplňovat. Represivní politika představuje obrannou strategii kontroly kriminality, je orientována na minulost, na konkrétní události a trestné činy, které se staly. Naproti tomu preventivní politika směřuje do budoucnosti, spoléhá na nerepresivní formy a metody, na nichž se podílí široká škála veřejných institucí i soukromých subjektů. Preventivní opatření zasahují do mnoha oblastí veřejného života, jako do oblasti sociální, zaměstnanosti, vzdělávací, osvětové i trávení volného času. Účinná prevence zmenšuje potřebu represe a represe opět zpětně pozitivně posiluje prevenci.

Prevence kriminality není právním pojmem, přesto se při vymezování jejího obsahu lze nepřímo opřít o několik významných právních norem. V nejširším smyslu je ochrana občanů dána Ústavou České republiky, konkrétně prevenci zahrnuje trestní řád, kde v § 1 Hlavy první se uvádí, že „*Účelem trestního řádu je upravit postup orgánů činných v trestním řízení tak, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni. Řízení přitom musí působit k upevnování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti, k výchově občanů v duchu důsledného zachovávání zákonů, pravidel občanského soužití i čestného plnění povinností ke státu a společnosti*“.¹

Pojem prevence kriminality zahrnuje komplex opatření sociální a situační prevence, včetně informování veřejnosti o možnostech ochrany před trestnou činností a pomoci obětem trestných činů. Problematika prevence kriminality je součástí kriminologické nauky. Tato nauka se zabývá kriminalitou, jejími pachateli, jejími oběťmi a její kontrolou.

¹ J. Jelínek a kolektiv, *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Nakladatelství Leges, Praha, 2009, 23. publikace, str. 485.

„Prevence kriminality představuje pokus eliminovat trestnou činnost ještě před jejím započítím nebo před jejím pokračováním. Do prevence kriminality tak náleží veškeré aktivity směřující k předcházení páchaní trestných činů, k snižování jejich výskytu cestou zamezení páchaní nebo neutralizací příčin a podmínek vzniku trestných činů (kriminogenních faktorů). Patří sem opatření, jejichž cílem je zmenšování rozsahu a závažnosti kriminality, ať již prostřednictvím omezení kriminogenních příležitostí nebo působením na potenciální pachatele a oběti trestných činů.“²

Kriminologicky pojatá prevence počítá se širokou účastí veřejnosti odborné i laické. Orientuje se na oblast především obecné kriminality, prevenci majetkové trestné činnosti a pouliční kriminality, násilné a mravnostní trestné činnosti, trestné činnosti mládeže a na mládeži, drogové kriminalitě, trestné činnosti na úseku dopravy a další.

Prevence kriminality zahrnuje veškeré aktivity vyvíjené státními, veřejnoprávními i soukromoprávními subjekty, které směřují k předcházení páchaní kriminality. Tyto aktivity mají za cíl zmenšování závažnosti kriminality, ať již prostřednictvím omezování kriminogenních příležitostí, nebo působením na potenciální pachatele a oběti trestných činů.

Jedná se o opatření sociální prevence a situační prevence, včetně informování veřejnosti o možnostech ochrany před trestnou činností a pomoci obětem trestných činů. Prevence kriminality úzce souvisí s prevencí dalších sociálně patologických jevů, z nichž k nejzávažnějším patří nejrůznější formy závislostí.

1.2 Vymezení dalších pojmů

Mimo samotný pojem prevence kriminality je třeba se seznámit i s dalšími specifickými výrazy týkající se samotné prevence kriminality.

1.2.1 Program prevence na místní úrovni

Programy prevence na místní úrovni se staly základem vytvořeného preventivního systému ČR. Na jejich podporu vyčleňuje vláda každoročně finanční prostředky ze státního rozpočtu. Představují systém metodické, koncepční a finanční podpory ze strany ústředních

² J. Zapletal: *Prevence kriminality*. Praha, Policejní akademie České republiky, 2008, 3. vydání. Str. 8

orgánů státní správy a podpory vzniku programů ve městech zatížených kriminalitou, která nejvýrazněji ovlivňuje pocit bezpečnosti občanů. Podstatou těchto programů je součinnost státní správy a samosprávy. Záběr programu je podmíněn místní situací v oblasti vývoje sociálně patologických jevů (rizikového chování), potřebami, zájmem a schopnostmi lidí i finančními prostředky. Pro projekty, kterým je poskytována státní dotace platí podmínka, že musí respektovat priority současně platné Strategie a že se řídí příslušnými právními předpisy a každoročně aktualizovanými Zásadami pro poskytování dotací ze státního rozpočtu na výdaje realizované v rámci těchto programů. Každý projekt musí obsahovat hlavní cíl, k němuž má projekt směřovat a stanovení případně vedlejších cílů, dále stanovení cílové skupiny. Musí být určen realizátor, výběr prostředků a metod vedoucí k dosažení cíle, popis projektu, zpracování plánu, materiální a personální zabezpečení projektu. V neposlední řadě pak obsahuje projekt finanční rozpočet a ekonomické zdroje a nesmí chybět ani stanovení kritérií a způsobu hodnocení projektu a způsobů kontroly.

1.2.2 Kriminalita

Je společenský jev, kterým se rozumí výčet trestné činnosti v určité oblasti (město, okraj, země) za určitou časovou jednotku. Dělí se na kriminalitu **latentní (skrytou)**, o níž se orgány ochrany práva nedovědí a **kriminalitu registrovanou**, tedy zjevnou. Je to ta část kriminality skutečná, která byla oznámena, odhalena a registrována v příslušných statistikách. Jedná se i o ty trestné činy, kde pachatel zůstal i neznámý. Rozsah latentní kriminality bývá předmětem více či méně kvalifikovaných odhadů a je právě často vyhledávána a objevována odborníky pracujícími kupříkladu na úseku s mládeží, policisty, lékaři a dalšími.

1.2.3 Kriminogenní faktory

Jsou nepříznivé vlivy, které působí na jedince a ovlivňují formování jeho osobnosti nežádoucím společenským směrem. Jedná se o anatomicky fyziologické předpoklady, kupříkladu biologické a psychologické poruchy anebo společenské předpoklady, to je rodina, škola, kolektiv vrstevníků, parta, okolí, prostředí a podobně. U kriminogenních faktorů v oblasti biologické a psychologické je zřejmé, že hovoříme o postižení různými poruchami, vrozenými nebo získanými. Se zvláštnostmi psychiky ve spojení s biologickými poruchami se setkáváme u násilné trestné činnosti.

Kriminogenní faktory ovlivňují kriminální dráhu pachatelů. Faktory ovlivňují začátek trestné činnosti, její pokračování v čase a její ukončení. Kriminogenní faktory lze rozdělit na dva typy rizikových faktorů, a to **statické a dynamické**. **Statické** rizikové faktory, například kriminální minulost, nelze změnit. **Dynamické** rizikové faktory, jako je například vzdělání, zaměstnání, bydlení, zneužívání návykových látek jsou na druhou stranu změnitelné. **Drogy a alkohol považují u nás za nejvíce rozšířený faktor ovlivňující páchaní trestné činnosti**. Uživatelé drog jsou notorickými pachateli. Jejich trestné činy souvisí s užíváním drog, především z důvodu financování svých návyků. Rovněž mezi konzumací alkoholu a trestným činem existují souvislosti, a to často v důsledku ztráty úsudku po požití alkoholu.

Za kriminogenní faktory můžeme označovat různé rizikové činitele, které vyvolávají, usnadňují nebo podporují páchaní trestných činů. Jsou to jevy, které v daném případě mají spíše charakter záměru, pohnutky či motivace spáchat čin, nebo které vyvolávají neodpovědnost, nedbalost u neúmyslných deliktů. K trestné činnosti přispívá i lehkomyšlnost, neopatrnost či provokace ze strany oběti, ale i třeba negativní působení v oblasti politické a ekonomické. Může vyvolat nejen růst kriminality, ale vede i k rasismu, terorismu, ale také k násilné a majetkové trestné činnosti.

1.2.4 Sociálně patologické jevy

Dosavadní termín „sociálně patologické jevy“ byl nahrazen pojmem „rizikové chování“, který je v souladu s trendy Evropské unie, akceptují jej všechny resorty jako srozumitelný a nestigmatizující.

Jedná se o jevy, které na základě nedodržování či porušování sociálních norem a hodnot, ať již objektivně zdůvodnitelných či historicky vzniklých a sociálně akceptovatelných – působí individuální, skupinové či celospolečenské poruchy a mají negativní vliv na život občanů či společenský konsenzus. Nejzávažnější rizikové chování je definováno normami trestního práva. Avšak za tyto jevy lze také považovat i přestoupení společenských norem a hodnot, které způsobují nestabilitu společnosti či její integrální části (záškoláctví, alkoholismus, drogová závislost, patologické hráčství, prostituce, šikana, násilí, vandalismus, rasismus, xenofobie, mentální bulimie, mentální anorexie, sebevražednost, rozvodovost apod.).

1.2.5 Sociální deviace

V obecné rovině lze sociální deviaci definovat jako nepřizpůsobení se dané normě nebo souboru norem, které jsou většinou lidí akceptovány. Jedná se o narušení jakýchkoliv sociálních norem, tedy nejen pouze ty sankciované zákony, nařízení, vyhlášky, ale i normy náboženské a morální. Sociální deviace je tedy všeobecný pojem, kterým lze označit nejen kriminální chování, ale též další množství odchylek od žádoucího chování, které zákonnými či podzákonnými normami postižitelné nejsou.

1.2.6 Potenciální či skuteční pachatelé trestné činnosti

Kriminalitu lze chápat jako nejextrémnější článek sociální patologie. Její zdroje spočívají v oblasti sociální a situační. V souvislosti s faktory sociálními hovoříme o příčinách a v souvislosti se situačními o příležitostech. Eliminace sociálních příčin je předmětem širokého pojetí sociální politiky (výchova, vzdělávání, sociální zabezpečení atd.), zatímco situační aspekty spočívají v eliminaci příležitostí k páčání trestné činnosti.

1.2.7 Potenciální či skutečné oběti trestné činnosti

Oběť trestné činnosti by se dala definovat jako osoba, které byla individuálně nebo kolektivně způsobena škoda (tj. újma tělesná a psychická, materiální škoda nebo značná újma na jejich základních právech, které je v rozporu s příslušnými trestními zákony, včetně zákonů zakazujících zneužití moci.³ Přímá oběť je ta, která utrpí újmu přímo sama. Může se stát obětí přepadení, šikanování apod. Přímá oběť je individuálně určitelná. Nepřímá oběť může být ten, kdo újmu sám přímo neutrpí, avšak osud primární oběti jako újmu intenzivně prožívá a pociťuje. Individuálně neurčitá je oběť anonymní (např. instituce, organizace apod.). Fyzická osoba není obětí přímo, ale zprostředkovaně. Mnohočetnou obětí pak může být jedinec, který není z psychologického hlediska osobností problémovou, nežije rizikovým způsobem života, nepohybuje se v rizikových skupinách ani v rizikovém prostředí, nebo je z psychologického hlediska osobností problémovou, žije rizikovým způsobem života, pohybuje se v rizikových skupinách. Trestnou činnost není možné vnímat pouze jako jednostrannou záležitost. Oběti trestné činnosti jsou často sekundárně viktimalizovány a možnosti vyhledání pomoci jsou stále omezené.

³ www.bkb.cz

1.2.8 Analýza bezpečnostní situace

Programy prevence na místní úrovni vycházejí z analytických podkladů, tedy z celkové bezpečnostní situace v daném regionu, ať je to na úrovni celostátní, krajské či městské. Ta se skládá z analýzy kriminality v dané lokalitě, která obsahuje přehledy o počtech a typech trestné činnosti v daném místě a údaje o struktuře pachatelů. Součástí je i sociálně demografická analýza příslušné lokality obsahující rozbor sociálně demografických ukazatelů vybraného místa. Měla by být pojata tak, aby zpracovateli pomohla nalézt a kvantifikovat ty sociální skupiny, s jejichž způsobem života jsou spojena sociální rizika, která mohou vést k páčání trestné činnosti (věková struktura, nezaměstnanost, etnika, sociálně potřební, urbanistická studia a tak dále). Třetí součástí této bezpečnostní analýzy je pak institucionální analýza, která je zaměřena na činnost subjektů působících v dané lokalitě.

1.2.9 Subjekt prevence kriminality

Prevence kriminality zahrnuje celou širokou paletu rozličných aktivit, které vyvíjí celá řada subjektů. Podílejí se na ní nejenom orgány státní správy a samosprávy, Ministerstvo vnitra a Policie ČR, městské a obecní policie, státní instituce působící ve sféře sociální kontroly, ale různá zájmová sdružení, soukromoprávní instituce, občanské iniciativy, nadace, církve, charitativní organizace. Významné místo přísluší nepochybně rodině a škole i sdělovacím prostředkům. Nositeli preventivních aktivit jsou i soukromé bezpečnostní služby, ale i výrobci bezpečnostních zařízení. Činnost jednotlivých subjektů je vhodné účelně koordinovat.

2. STRUKTURA PREVENCE KRIMINALITY

Do prevence kriminality náleží veškeré aktivity týkající se předcházení páchání trestných činů, tedy zločinů či přečinů, směřující ke snižování páchání nebo neutralizací příčin a podmínek. Patří sem opatření, jejichž cílem je zmenšování rozsahu a závažnosti kriminality, ať již prostřednictvím omezení kriminogenních příležitostí nebo působením na potencionální pachatele a oběti trestných činů. V rámci kriminální prevence lze dělit veškeré aktivity z různých hledisek. Za základní je možno považovat členění na preventivní aktivity **přímé**, které je směřované přímo proti kriminalitě a **nepřímé**, kde je jejich výsledný efekt teprve až následující, tedy sekundární a spočívají v celkovém zkvalitnění životních podmínek.⁴

Mezi další oblasti prevence kriminality patří okruh adresátů jednotlivých preventivních aktivit; rozdělení z časového hlediska na predeliktní – před spácháním trestného činu a postdelikttní – v zájmu zabránění spáchání trestného činu

V naší odborné literatuře se převážně prosadilo tripartitní členění prevence, které využívá většina institucí, které se prevencí kriminality zabývají, a kterého se užívá běžně v praxi při samotné realizaci jednotlivých preventivních projektů na všech úrovních. Jedná se o členění na **sociální prevenci** (zaměřenou na sociální faktory kriminality), na **situacní prevenci** (zaměřenou na kriminogenní situace, tj. na zmenšování počtu příležitostí k páchání trestných činů) a na prevenci **viktimmnosti** (zaměřenou na potenciální oběti trestných činů).

Uvedené členění je kombinováno s další triparticí orientovanou na okruh adresátů jednotlivých preventivních aktivit. Jedná se o prevenci **primární** (adresátem je předem neurčený okruh osob), **sekundární** (určenou rizikovým skupinám potenciálních pachatelů anebo potenciálních obětí) a **terciární** (obrácenou do řad těch, kteří se v minulosti již trestné činnosti dopustili).

Z rozličných hledisek bývají pak členěny i druhy preventivních opatření. Jedná se kupříkladu o opatření povahy organizační (zřízení poradenského střediska), technická (používání kupříkladu uzamykatelných tyčí na volanty automobilů), personální (obsazování funkcí odborně vzdělanými a fundovanými lidmi) a výchovné (osvětová

⁴ Systémy prevence kriminality, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha, 1992. Str. 70-71

činnost určitého problému kupříkladu šikany, problematiky drog a podobně). Prevence kriminality se pak může rozvíjet celostátně, regionálně či místně.

2.1 Sociální prevence

„Sociální prevence kriminality směřuje k sociálním příčinám zločinnosti. Představují ji aktivity ovlivňující proces socializace a sociální integrace jedince a aktivity zaměřené na změnu nepříznivých společenských a ekonomických podmínek, které jsou považovány za klíčové příčiny páchání trestné činnosti.“⁵

Sociální prevence se orientuje na potencionálního pachatele. Tito pachatelé jsou dostatečně motivováni nějakou potřebou a zároveň postrádají určité prvky chování, které by jim zabránily docílit uspokojení potřeb páchání trestné činnosti. **Koncepce sociální prevence je založena na zjištění, že existuje vztah mezi sociálními podmínkami pachatele a jeho kriminálním chováním.** *„Kriminalita je chápána především jako selhání jiných osob anebo jako důsledek strukturálních nedostatků ve společnosti.“⁶*

Právě tento přístup vede k preferování preventivních programů zaměřených na sociální faktory kriminality. Oblast této prevence má za úkol změnit nepříznivé podmínky působící v rámci sociálního prostředí. Socializace probíhá prakticky po celý život, avšak její rozhodující část spadá do období dětství a dospívání. Významná úloha v těchto procesech přísluší zejména rodině a škole. Předpokládá se, že dosažené zlepšení oblasti plnění funkce rodiny, zaměstnanosti, bydlení, školství, volného času i zdravotnictví povede k poklesu kriminality. Součástí této prevence je i zdokonalování činnosti subjektů zodpovědných za sociální integraci, resocializaci a rehabilitaci pachatelů. Opatření jsou zaměřena i na změnu nepříznivých společenských, ekonomických, kulturních i dalších podmínek. Vesměs sociální prevence působí na předem nedefinovatelný okruh osob, především však na děti a mládež. Vztahuje se zejména ke kriminalitě mládeže. **Jde o nepřímou strategii prevence kriminality.** Jedná se o širokou paletu aktivit náročných na personální i materiální zajištění. Efektivita je obtížně statisticky či ekonomicky měřitelná a vyhodnotit přímý vliv na kriminalitu je nesnadný.

⁵ Zapletal, J., *Prevence kriminality*. Praha, Policejní akademie České republiky, 2008, 3. vydání. Str. 13

⁶ Zapletal, J., *Prevence kriminality*. Praha, Policejní akademie České republiky, 2008, 3. vydání. Str. 13

Vezmeme-li současný stav ve společnosti, její účinnost je podle mě minimální. Vysoká nezaměstnanost, nesnášenlivost a závist mezi lidmi, finanční nedostupnost volnočasových aktivit pro děti a mládež nahrává všemu negativnímu. Je nezpochybnitelné, že však jakákoliv aktivita vedoucí děti k nějakému cíli, je to nejlepší, co jim však můžeme nabídnout. Účinnost něčeho dosáhnout lze i za předpokladu, že veškeré aktivity v sociální oblasti jsou ochotni podporovat rodiče a celé rodiny, akce nezesměšňují, jde jim o zájem a celkovou socializaci dítěte. **Za klíčovou oblast, kde by sociální prevence měla působit především, je nutno považovat sféru rodiny, školy, práce a zaměstnání a volného času.**

Rodina má klíčový význam. Je nejdůležitějším prostředím, v němž procesy socializace probíhají. Právě rodina začíná klást první výchovné základy a utváří pro jedince první společenské potřeby v oblasti rozumové a citové. Plně funkční rodina pak může být důležitým činitelem prevence kriminality.

Dalším činitelem může být škola. To je dáno tím, že zde mládež tráví podstatnou většinu svého dospívání. Jedním z předních úkolů školy by měla být výchova dětí k odpovědnosti za sebe sama. Lze však konstatovat, že v současné době děti znají vesměs svá práva, avšak povinnosti slyšet nechtějí. Je pravdou, že škola nic nezmůže, když rodina nechce spolupracovat a dokonce nepřipouští, že by se případně jejich dítě mohlo čehosi protisociálního dopouštět. Bohužel, řada rodičů nereaguje na negativní upozornění učitelů k jejich dítěti, jeho chování omlouvají a domnívají se, že je dítě ocení. To je však pouze dočasné a krátkozraké. Chybí autority ve škole a hlavně v rodině a mnohdy i denní řád. Děti potřebují ke komusi vzhlížet, něčemu věřit a za něčím jít, pro něco se nadchnout. Bohužel, někdy jsou veškeré jejich aktivity sráženy, chybí pochvala a čas si promluvit a věci rozebrat. Dospělý neslyší a tak naslouchají jiní v partě, a to vede i na scesti.

Jak již bylo řečeno, nevhodně trávený volný čas může představovat závažný kriminogenní faktor. Myslím si, že právě nuda a touha stojí často u zrodu špatného chování, které může vést až ke kriminalitě. Proto aktivity orientované na užitečné trávení volného času mají klíčový význam pro prevenci kriminality. Preventivní programy by se měly zaměřovat na organizování způsobů trávení volného času tak, aby jedinci měli zájem o tyto aktivity, a zároveň by jim měli poskytnout radost z činnosti a dát jim pocit důležitosti. Je velice pozitivní, že právě této oblasti je věnována značná pozornost a přicházejí organizace s novými projekty směřujícími k využívání volného času dětí.

Aktivně se však angažují i samy školy, družiny, domovy mládeže a starají se o aktivní využívání volného času dětí a mladých.

Sociální prevence představuje aktivity zaměřené na změnu nepříznivých společenských a ekonomických podmínek, které jsou považovány za klíčové příčiny páchaní trestné činnosti.

2.2 Situační prevence

Situační prevence chápe kriminalitu jako produkt motivace a příležitostí. Spočívá v opatřeních, jež snižují možnost spáchání trestného činu a zvyšují pravděpodobnost odhalení pachatele. Míra výskytu trestné činnosti závisí v neposlední řadě, vedle počtu potencionálních pachatelů na počtu nabízejících se příležitostí a na frekvenci výskytu kriminogenních situací. Staví na zkušenostech, že určité druhy kriminality se objevují v určité době na určitých místech a za určitých okolností.

Situační prevence kriminality vychází tedy z předpokladu, že se lidé sami rozmýšlejí, zda se trestného činu dopustí. Tato prevence chce změnit strukturu příležitosti ke spáchání trestného činu v neprospěch pachatele. Jde tedy o to, aby trestný čin byl tak obtížný, že se pachateli nevyplatí jeho uskutečnění. Prostřednictvím opatření režimové, fyzické a technické ochrany se snaží kriminogenní podmínky minimalizovat. Tato opatření jsou vesměs přijímána ve spolupráci s Policií ČR, kdy je volena příslušná strategie a postup, jak ze strany poškozených anebo potencionálně možných poškozených, tak i policie.

Na rozdíl od sociální prevence se situační prevence zaměřuje na samotný trestný čin a ne osobu pachatele. Jedná se o **přímou strategii prevence kriminality**. Orientuje se tedy na odstraňování příležitostí pro páchaní trestné činnosti, na omezování kriminogenních situací a na zvyšování rizika dopadení a odhalení potencionálních pachatelů.

Opatření situační prevence mají převážně technický, organizační a administrativní charakter. **Situační prevence nejefektivněji působí při omezování majtkové kriminality a při různých mediálních a propagačních kampaní upozorňující na určitý protispolečenský jev.** Opatření vycházejí z analytických zpráv trestné činnosti. Aktivity spojené se situační prevencí lze také uplatnit u násilných

trestných činů páchaných za určitých okolností (např. přepadení v určitých místech a čase). Lze tedy říci, že uvedená prevence se často uplatňuje v obytných čtvrtích, v obchodech a v dopravních prostředcích. Je relativně levná, klade minimální nároky na personální a materiální zabezpečení a má rychlý a statisticky měřitelný efekt. Její účinnost je však podmíněna trváním přiměřených opatření, bohužel se přesouvá i do jiných míst, kde tato opatření nejsou uplatňována.

Cílem opatření situační prevence je **zatížení dostupnosti cílů** a snížení trestných činů pro pachatele výchozí, **zvyšování pocitu bezpečí občanů**, vytváření bezpečných zón v exponovaných lokalitách a sídlištích, **zvýšení efektivity práce bezpečnostních složek** a zlepšení koordinace jejich postupu, kupříkladu týkající se zvýšeného dohledu v daných místech, kde dochází k páchání trestné činnosti, využití jako represivního prostředku pro zachycení, identifikaci, dopadení pachatele a při dokazování trestné činnosti.⁷

Mezi nejčastější projekty situační prevence patří zabezpečování bytů, rodinných domků, chat a dalších soukromých i veřejných objektů, kamerové systémy instalované ve městech do míst, kde je vysoký nárůst trestné činnosti. Instalované kamery napomáhají řešit i přestupky v dopravě a podobně. Úspěšnost projektů situační prevence je vysoká a měřitelná. Lze hodnotit dynamiku vývoje trestné činnosti a přestupků, míru objasněnosti trestné činnosti a do jisté míry i pocit bezpečí občanů.

2.3 Prevence viktimmnosti a pomoc obětem trestných činů

Je založena na konceptech bezpečného chování, diferencovaného s ohledem na různé kriminální situace a psychickou připravenost ohrožených osob. Zahrnuje aktivity, zaměřené na informování občanů, jak mají jednat, aby se nestali oběťmi trestného činu, tak i právní a psychologickou pomoc obětem trestných činů. Prevence viktimmnosti by měla zahrnovat přípravu lidí na osvojení si a uplatňování preventivních opatření, kterými by mohly snížit riziko svého ohrožení kriminalitou.

Podstatou této prevence je především její informační moment, tedy různé formy osvěty, jak se vyhybat kriminogenním situacím anebo, jak se v nich chovat. Dále pak jde

⁷ <http://aplikace.mvce.cz/archiv2008/prevence/ksp/typy-projektu.pdf>

o vštěpování některých obecných a speciálních zásad ochrany ohrožených osob a majetku. Velkou roli zde sehrávají různé brožury a letáky kvalifikovaně radícím občanům, jak zvýšit své bezpečí doma, na ulici, v prostředcích hromadné dopravy, jak ochránit sebe sama a podobně. Rady poskytované prostřednictvím letáků jsou samozřejmě vždy umocněny ještě více, když někdo v problému zvěhlý a znalý případně i dané situace na zveřejněné věci upozorňuje a vysvětluje. Bezprostřední kontakt je vždy účinnější, a to hlavně ve společnosti starších lidí. V praxi se tedy jedná o skupinové, individuální, **psychologické**, zdravotní, právní poradenství, ale i trénink v obranných strategiích a propagaci technických možností obrany před trestnou činností.

V současné době je již řada neziskových organizací, kde mají možnost potencionální oběti kontaktovat odborníky, kteří jim rádi poradí a v případě potřeby zkontaktují i policii. I v samotných Českých Budějovicích již sídlí kupříkladu **poradna Bílého kruhu bezpečí**, která se právě orientuje na oběti trestných činů. Obětem domácího násilí se věnuje kupříkladu v Českých Budějovicích **Poradna Eva pro ženy a dívky, kterou provozuje** Diecézní charita, dále pak **Krizové centrum pro matku a dítě v Kostelci**. Podobná zařízení fungují i v dalších městech kraje, Prachaticích, Českém Krumlově, Strakonících a jinde.

Důležitou roli v prevenci kriminality a informovanosti nepochybně hrají i sdělovací prostředky, které by měly pomáhat vytvářet pocity bezpečí v příslušných městech a lokalitách. Je fakt, že se mnohdy jedná o citlivá témata, kdy sami odborníci hledají způsob, jak na problém poukázat a nevyvolat paniku a dbát toho, aby nebyly zneužity konkrétní informace v novinách.

Zkušenosti se současnými novináři jsou různé a obavy, že někdy zneužijí získané informace, jsou mnohdy opodstatněné. Je tedy nadmíru opodstatněné, že místa tiskových mluvčích, pracovníků styku s veřejností by se měla obsazovat schopnými a nadmíru problematiky znalými i kreativně smýšlejícími pracovníky, kteří jsou způsobilí sami zpracovávat informace pro média tak, že jsou přijatelné ke zveřejnění a následně pochopení širokou veřejností.

3. ÚROVNĚ PREVENTIVNÍCH AKTIVIT

Prevence představuje předcházení delikventnímu jednání. Podle oblasti, kde se prevence provádí, můžeme rozeznávat prevenci primární, sekundární a terciální.

Cílem prevence v nejobecnějším pojetí je zamezení vzniku nežádoucího jevu, ke kterému se prevence vztahuje a následná případná minimalizace tohoto jevu, pokud již nastal. Při posuzování cílů je vždy důležité vycházet z kritéria jejich dopadu a z jejich možnosti ovlivnit postoje a chování cílové populace.

3.1 Primární prevence

Primární prevence zahrnuje především výchovné, vzdělávací, volnočasové, osvětové a poradenské aktivity zaměřené zejména na nejširší veřejnost. Zvláštní pozornost je zaměřena na pozitivní ovlivňování zejména dětí a mládeže (využívání volného času, možnosti sportovního využití apod.). **Nejširší uplatnění nalézá primární prevence v oblasti sociální prevence.** Omezování kriminality není jejím hlavním cílem, proto se jedná o **nepřímou strategii prevence** kriminality, která je necíleně orientována na celou společnost, její instituce a občany.

Primární situační prevence se vyskytuje v opatřeních, která sledují zlepšení bezpečnostní situace na celém území státu. Může jít přitom o opatření informační, technická či ekonomická. Aktivity se zaměřují na fyzické prostředí a na faktory, které ovlivňují příležitosti k páchání trestných činů (osvětlení, uzamykání domů, kontrola přístupu).

Primární prevence viktimmnosti pak spočívá v cílevědomém a systematickém informování veřejnosti na území celého státu. Jde o preventivní kampaně v masmédiích, které by měly usilovat o změnu názoru veřejnosti na kriminalitu tak, aby se zvýšil pocit odpovědnosti občanů a jejich ochota podílet se na prevenci kriminality.

U primární prevence jde o předcházení trestnému jednání u jedinců, respektive u těch, kteří se ještě trestného činu nedopustili, ale lze soudit, že k němu mají sklon. Základem boje a prevence s trestnou činností je především výchova v rodině. Právě zde se vytvářejí počátky poznání a chápání složitých vztahových otázek jak v samotné rodině, tak i ve společnosti. Výchova v rodině nemá a ani nemůže mít soukromý

charakter, ale je vážnou společenskou funkcí, plněním občanské povinnosti. Proto výchova dětí v rodině především žádá, aby byl v rodině vytvořen harmonický soulad mezi rodiči a samozřejmě mezi rodiči a dětmi.

Vedle rodiny, školy a pracovního kolektivu, které formují harmonický vývoj společnosti, hrají neméně vážnou roli ve výchově člověka takové faktory, jako je vliv prostředí, ve kterém tráví svůj volný čas a osoby, se kterými se stýká.

Primární prevence lze rozdělit na specifickou a nespecifickou. Specifickou primární prevencí tj. zaměřenou na určitou formu nežádoucího chování, dále dělíme na všeobecnou, selektivní a indikovanou. Všeobecná primární prevence se orientuje na běžnou populaci bez toho, aby ji dělila na více či méně rizikové skupiny. Selektivní primární prevence se zaměřuje na skupiny osob, u kterých se vyskytují rizikové faktory pro vznik sociálně patologických jevů a jsou tedy více ohrožené než jiné skupiny populace. Mohou to být například problémové školní třídy, příslušníci různých subkultur, etnických a národnostních menšin apod. Indikovaná primární prevence se orientuje na jedince s vyšším výskytem rizikových faktorů pro vznik sociálně patologických jevů, než je tomu u jejich vrstevníků nebo u osob z běžné populace.

3.2 Sekundární prevence

Sekundární prevence je chápána jako **přímá** strategie orientovaná na příčiny kriminogenních situací, na rizikové skupiny a jedince, u nichž je zvýšená pravděpodobnost, že se stanou buď pachatelí, nebo naopak oběťmi trestných činů (specializovaná sociální péče) a na sociálně patologické jevy (např. drogové a alkoholové závislosti, záškoláctví, gamblerství, vandalismus apod.). Orientuje se i na ochranu materiálních hodnot, které jsou častěji objektem zájmu pachatelů. Těžiště **sekundární sociální** prevence tak spočívá v cílově zaměřené činnosti informační a poradenské a ve specializovaných aktivitách z oblasti sociální péče, vykonávaných prostřednictvím poraden, linek důvěry, sociálních pracovníků, protidrogových koordinátorů.

Sekundární situační prevence je co do faktické náplně svých opatření odlišitelná od primární situační prevence jen velmi obtížně. Její sekundárnost je spíše tím, že cílí ke

zlepšení bezpečnostní situace se zvýšeným ohrožením kriminalitou (sídliště, průmyslové části).

Sekundární prevence viktinnosti vychází z informování těch sociálních skupin a jednotlivců, které jsou vystaveny zvýšenému riziku. Sekundární prevence se zabývá rizikovými dětmi a mladistvými, u nichž je zvýšená pravděpodobnost, že se stanou pachateli trestné činnosti nebo jsou ohroženy sociálně patologickými jevy (především drogovou závislostí, záškoláctvím, gamblerstvím, vandalismem, extremismem, nezaměstnaností). Při zjišťování problémových situací u mladých lidí má hlavní místo škola. Prevence je však zaměřena i na rizikové faktory, které jsou v sociálním prostředí a ve vztazích, ve kterých děti žijí.⁸

3.3 Terciální prevence

Terciální prevence je **přímá** preventivní strategie zaměřená na předcházení kriminální recidivě a v resocializaci kriminálně narušených osob (pracovní uplatnění včetně rekvalifikace, sociální a rodinné poradenství, pomoc při získávání bydlení apod.). Jejím cílem je udržet dosažené výsledky předchozích intervencí a rekonstrukce nefunkčního sociálního prostředí. Terciální sociální prevence se uplatňuje v rovině resocializační. Jde o informační, organizační, poradenská a sociální opatření, jež ve spojení s aktivitou motivovaných jedinců mají umožnit jejich integraci do společnosti.

Situační terciální prevence se týká konkrétních lokalit a komunit, které jsou zasaženy vysokou kriminalitou. Terciální prevence viktinnosti směřuje k co nejširší rehabilitaci osob, které se staly oběťmi trestné činnosti.

Tato prevence může být uplatňována formou sociálního a rodinného poradenství, sociální intervence, zařazením mladistvých do rekvalifikací, či užití alternativních forem trestu. Terciální prevence má za úkol předcházet zhoršování stavu a eliminovat důsledky sociálně patologických jevů. V této oblasti by se měli angažovat již úzce specializovaní odborníci.

Jejím cílem je udržet dosažené výsledky předchozích intervencí a rekonstrukce nefunkčního sociálního prostředí, snaha o zmírnění následků problémového jevu, zabránit

⁸ Zoubková, I., Nikl, J., Černíková, V.: *Kriminalita mládeže*. Praha, Policejní akademie České republiky, 2001. str. 44

recidivě protizákonného jednání. Terciální prevencí se rozumí působení na ty, kteří se již delikventního jednání dopustili. Terciální prevence neboli následná prevence, spočívá resocializaci kriminálně narušených osob.

Mezi instituce, které se zabývají terciální prevencí, patří probační a mediační služba, výchovné ústavy, oddělení sociálně-právní ochrany, státní zastupitelství, policie, občanská sdružení realizující probační programy atd.

Zamyslíme-li se tedy nad vhodností či efektivností použití každého druhu prevence, mělo by docházet ke vzájemnému prolínání. To znamená, že rozhodneme-li se ke zpracování kupříkladu projektu zaměřeného na určitý problém související se sociální prevencí, měl by program obsahovat prvky primární, sekundární i terciální prevence. Podobně je tomu i v oblasti prevence situační a viktinnosti.

4. ORGANIZAČNÍ SYSTÉM PREVENCE KRIMINALITY V ČESKÉ REPUBLICE

V České republice byly **institucionální podmínky** pro rozvoj preventivní politiky vytvořeny v roce 1993, kdy byl zřízen **Republikový výbor pro prevenci kriminality** (dále jen Republikový výbor), jehož členy se staly zástupci Ministerstva vnitra, Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva spravedlnosti, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva obrany, Ministerstva financí, Ministerstva pro místní rozvoj, Ministerstva dopravy, Ministerstva zdravotnictví, Nejvyšší státní zastupitelství, Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky a Rady vlády pro záležitosti romské komunity. Základním předmětem jeho činnosti bylo a je vytváření preventivní politiky vlády ČR na meziresortní úrovni a podpora její realizace na místní úrovni. Úkoly související s činností Republikového výboru zajišťuje Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra. Ústřední orgány zastoupené v tomto výboru se podílejí na jeho činnosti a na plnění úkolů, stanovených ve Strategii prevence kriminality na příslušná období. Vytvořený systém se opírá o preventivní programy resortu zastoupených v Republikovém výboru, o programy prevence kriminality na místní úrovni, o výzkumnou, analytickou, vyhodnocovací preventivní činnost Ministerstva vnitra a Policie ČR, o spolupráci s nestátními neziskovými organizacemi a se subjekty podnikajícím zejména v oblasti situační prevence.

V roce 1966 byly poprvé na prevenci kriminality vyčleněny finanční prostředky a hlavním pilířem preventivní činnosti se stal **Komplexní program prevence kriminality na místní úrovni** (dále jen Program), který byl realizován samosprávami obcí za přispění státní účelové dotace. Zpočátku byl uskutečněn tento Program ve větších městech s počtem obyvatel nad třicet tisíc obyvatel, od roku 1999 pak i v menších městech. Od roku 2004 do současnosti je realizován program **Partnerství**, který umožňuje podporovat preventivní aktivity i v malých obcích, počet obyvatel zde nehraje roli, klíčový je rozsah bezpečnostního problémů. Od roku 2006 se do realizace Programů zapojily také krajské úřady. Základní principy systému prevence byly vyjádřeny v historicky první Strategii prevence kriminality v letech 1999-2003. Následovala strategie prevence kriminality na léta 2004 až 2007 a v současné době je v platnosti Strategie prevence kriminality na léta 2008 až 2011.

4.1 Prevence kriminality na krajské úrovni

Po vzniku vyšších územně správních celků postupně vznikaly na úrovni krajských úřadů pozice manažera prevence kriminality. Jeho úkolem bylo a je především koordinovat prevenci kriminality ve svém regionu. Zároveň je kontaktní osobou pro Odbor prevence kriminality města Ministerstva vnitra, Policie ČR a pro manažery prevence kriminality měst a obcí. Strategie prevence kriminality na období 2008 až 2011 (Strategie) schválená vládou České republiky přináší změnu i organizačního systému prevence kriminality, který se tedy od roku 2008 nově rozděluje na tři úrovně, a to republikovou, krajskou a městskou. Stejně jako v případě Komplexního programu prevence kriminality vychází Koncepce prevence kriminality Jihočeského kraje na období 2009-2011 z celkové bezpečnostní analýzy Jihočeského kraje a jednotlivých okresů. **Prioritně se soustřeďuje na informování občanů o možnostech a způsobech ochrany před trestnou činností, sociální a situační prevenci.**

Navazuje na zkušenosti z předchozích let a rozšiřuje do dalších oblastí a měst. V období let 1993-2003 byla do prevence kriminality zapojena z Jihočeského kraje města České Budějovice, Tábor, Strakonice a Písek. V tomto období získala státní účelovou dotaci v celkové výši 15 058 500,-Kč na 59 projektů. V Programu Partnerství bylo zapojeno v Jihočeském kraji v období 2003-2008 celkem 19 obcí a získalo dotaci ze státního rozpočtu v celkové výši 28 984 000,-Kč.

Projekty z okruhu sociální prevence se orientovaly a orientují především na potencionální anebo již skutečné pachatele trestné činnosti, na kriminogenní prostředí a na sociálně znevýhodněné skupiny obyvatel. Šlo o projekty týkající se sportovního zaměření skate + in line areály, zpřístupnění školních hřišť pro veřejnost a půjčoven sportovního vybavení, kdy tyto aktivity provozují již v obcích Vodňany, Veselí nad Lužnicí a Křemži. Dále pak projekty zaměřené na jiné zájmové aktivity, jde kupříkladu o malování, tanec, modelování, společenské hry, ale i diskotéky a tanec. Jedná se převážně o klubové, technicky anebo umělecky zaměřené aktivity. V tomto období vznikala krizová, poradenská a azylová zařízení. V celém Jihočeském kraji je celkem 14 azylových domů, z toho 10 z nich je určeno pro ženy a matky a 4 jen pro muže. Vytvářely se domy na půl cesty, které zpravidla poskytují pobytové služby pro osoby do 26 let věku, opouštějící

zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, nebo dětské domovy a podobně. V Jihočeském kraji jsou 3 zařízení tohoto typu.

Osvědčila se i nízkoprahová zařízení pro děti, která poskytují služby neorganizovaným dětem a mládeži, kteří jsou ohroženi některými rizikovými faktory. Nabízejí různé volnočasové aktivity pro mládež a cílem je zlepšit kvalitu života těchto rizikových skupin. V Českých Budějovicích velice dobře funguje nízkoprahové centrum pro děti a mládež Srdíčko-Jirolo, které provozuje městská charita. Dlouhodobě také funguje nízkoprahové zařízení Domeček v Trhových Svinech.

V oblasti primární sociální prevence působí i preventivní programy, jejichž cílem je předávání informací z oblasti právního vědomí a vštěpování společenských norem dětem a mladistvým všech věkových kategorií, což se děje při samotném vyučování, ve školách. Realizováním a vytvářením Minimálního preventivního programu, který zpracovává každá škola a zčásti si ho zajišťuje sama anebo využívá nabídek, které poskytují různé neziskové organizace zabývající se problematikou sociálně patologických jevů, tedy rizikových chování, jako je kupříkladu šikana, agresivita, záškoláctví, užívání návykových látek. Na školách aktivně působí se svými preventivními aktivitami i policisté ČR, strážníci Městské policie, pracovníci probační a mediační služby a další.

V oblasti situační prevence byly a jsou především projekty cíleny do městských kamerových dohlížecích systémů. Kamery se instalují ve městech s vysokou koncentrací obyvatel a návštěvníků míst, kde dochází k trestné činnosti, tzv. pouliční kriminalitě. Jedná se o nádraží, obchodní zóny, náměstí, ale i dopravní uzly a další. Dalším typem projektů situační prevence jsou kupříkladu pulty centralizované ochrany, ale i vhodná osvětlení rizikových míst, oplocení rizikových míst anebo i v dopravě komplexně ošetřené přechody pro chodce, informační tabule upozorňující na měření rychlosti, makety policistů a podobně. Do oblasti situační prevence, jak již bylo řečeno, patří i samotný výkon služby policistů a strážníků MP, kteří jsou kupříkladu veleni do míst s vyšším nárůstem trestné činnosti a zvýšené dopravní nehodovosti.

Stabilní a několikaletá pozornost je věnována drogové problematice jak na úrovni sociální primární prevenci, tak na úrovni sekundární a terciální. Za oblast protidrogové problematiky na krajské úrovni zodpovídá krajský protidrogový koordinátor a na městské úrovni pak místní koordinátor. V kraji jsou finančně podporovaná sdružení, která

s drogově závislými pracují. Mezi nejznámější patří kupříkladu sdružení PREVENT, ARKÁDA, META, PYRAMIDAS a další.

4.2. Prevence kriminality v Českých Budějovicích

Město České Budějovice bylo zapojeno od samého počátku do Programů prevence kriminality, a to již od roku 1996. Koordinátor prevence kriminality soustřeďoval projekty ze všech oblastí veřejného života. Svými projekty v boji proti kriminalitě se zapojili pracovníci sociálního odboru Města České Budějovice, školského odboru, neziskové organizace, Policie ČR a Městská policie. Jednalo se o výchovné projekty ve školách, zaměřené na rizikové skupiny, informování veřejnosti, kde se prostřednictvím médií v pravidelných pořadech dozvídali občané o problematice sociálně patologických jevů, celkovému vývoji kriminality i jejímu předcházení.

Již v době mezi rokem 1996 až 2003, jak jsem objevila v archivních materiálech koordinátora prevence na Magistrátu města České Budějovice, vznikala různá zařízení v oblasti sociální prevence, jako azylové domy, domy na půl cesty (FILLA), nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, finanční prostředky putovaly do projektů sportovních organizací a podobně. Velká pozornost byla věnována i drogové problematice a její prevenci.

V té době vznikly nové pořady v místní televizi a rádiích orientované právě ke zvyšování právního vědomí široké veřejnosti a dostatečné informovanosti z oblasti policejní práce a preventivních aktivit všech složek v samotném městě. Jednalo se nejenom o příspěvky ve zprávách, ale i o samostatné pořady věnující se kriminální trestné činnosti na Českobudějovicku a jejímu předcházení. Jednalo se o „policejní magazín“, který se vysílal jednou za 14 dní. Vždy se věnoval těm nejaktuálnějším zprávám, obsahoval rozhovor na aktuální téma a reportáže z případů anebo práce policie. Stejně tak na vlnách Krajského vysílání Československého rozhlasu mimo denních aktuálních zpráv se vysílal pořad z činnosti policejních složek, kde vystupovali sami policisté zabývající se různými profesemi a specialisté na jednotlivou trestnou činnost. O činnosti přímo z „terénu“ informovalo ve svých zprávách i Radio Faktor. V regionálních denících to byly pravidelné rubriky věnované této činnosti. Z vyhodnocení vyplynulo, že právě propojení různých složek při utváření těchto pořadů mělo velký význam. Nebyli to pouze policisté a strážníci městských policií, kteří se podíleli na utváření těchto programů, ale k jednotlivým

problematikám vystupovali i příslušníci dalších složek integrovaného záchranného systému, pracovníci kultury, školství i ze sociálních odborů a samotní občané. Pořady a materiály zveřejňované v médiích ukazovaly na konkrétních příkladech, že prevence kriminality není pouze věcí policejních složek, ale i dalších institucí a i nás všech.

Přínos bezpochyby měl a má pro město České Budějovice i „kamerový systém“, tedy projekt, který město podpořilo a obdrželo i finanční dotaci. Umístěné kamery přispívají především při objasňování kriminální trestné činnosti a dopravní nehodovosti. Kamery ve městě jsou umístěny v prostorách, kde dochází ke zvýšenému výskytu trestné činnosti a problémům v dopravě. Je obsluhován strážníky Městské policie.

Vyvrcholením spolupráce všech zainteresovaných v oblasti prevence kriminality a dopravní nehodovosti byla výstava „Bezpečí všem, bezpečně pro všechny“, kterou po dobu pěti let připravovalo Okresní ředitelství policie v Českých Budějovicích ve spolupráci s Městem České Budějovice a Městskou policií. Široká veřejnost se seznamovala nejenom s činností jednotlivých složek záchranného integrovaného systému, ale i aktivitami v sociální a výchovné oblasti a i s prevencí kriminality. Svým rozsahem a zaměřením se stala jedinečnou prezentační a preventivně výchovnou akcí v republice a tento projekt našel i finanční podporu u některých podnikatelských aktivit. Výstava do současné doby přetrvává, avšak její původní zaměření se změnilo. Její rozsah a aktivity spojené s preventivně výchovnou činností probíhají v podstatně menším rozsahu, jsou povětšinou zaměřeny na předškolní děti a žáky prvních stupňů základních škol.

Dalším projektem, který byl svým vypracováním a samotnou realizací jedinečný, byl pilotní projekt „Malá policejní akademie“. Probíhal po dobu čtyř let intenzivně na třech vybraných základních školách v českobudějovickém okrese, a to sídlištní ZŠ Máj I, městské ZŠ Suché Vrbné a venkovské ZŠ Lišov. I výše uvedený projekt získal nejenom finanční podporu města a republikového výboru, ale finančně ho podpořili podnikatelé. Projekt připravilo Okresní ředitelství policie v Českých Budějovicích ve spolupráci s Národní protidrogovou centrálou. Do projektu se zapojili i strážníci Městské policie, dále pedagogicko psychologičtí pracovníci, lékaři, sdělovací prostředky a tedy s problematikou sociálně patologických jevů (rizikového chování) se seznamovala souběžně i veřejnost. Bohužel, projekt v takové šíři na žádné ze základních škol v okrese České Budějovice neprobíhá. Pouze v některých školách se k problematice vrací v hodinách občanské anebo rodinné výchovy. Případně používají některé zveřejněné

materiály v sešitech Malé policejní akademie. Jedná se většinou o školy, kde se uskutečnil tento projekt.

Přesto se dá říci, že právě České Budějovice se staly pro ostatní města inspirací při přípravě preventivních aktivit k předcházení trestné činnosti, ať se to týkalo preventivních aktivit v oblasti sociálně výchovné na školách anebo preventivních aktivitách z oblasti situační prevence anebo informování veřejnosti prostřednictvím médií. Projekty, které v uplynulé době vznikaly, přetrvávají dále. Na místa těch, co odešli, přišli noví pracovníci, projekty tzv. „ošetřili“ a pokračují v jejich uplatňování, ať se jedná o projekt „Řekni drogám, NE,“ nebo „Společně proti kriminalitě“, „Bezpečí pro seniory“, „Za dětmi do nemocnice“, „Pozor jehla“. Dokonce projekt, který vznikl právě v Českých Budějovicích probíhá na celostátní úrovni pod názvem „Jezdíme s úsměvem“. To svědčí o tom, že nastavený směr preventivních aktivit je tedy správný, avšak možná pokulhává důslednost v plnění některých programů. Projekty jsou vytvořeny, teď je potřeba začít s důslednou realizací, což vždy závisí na osobním přístupu toho, kdo se programu věnuje a co od něho očekává.

Město České Budějovice prostřednictvím jednotlivých odborů se do Programů prevence dále zapojuje, podporuje již fungující zařízení v oblasti neziskových organizací směřující do oblasti sociální primární prevence, podporuje a přichází s novými aktivitami na úseku předcházení trestné činnosti a v oblasti rizikového chování (sociálně patologických jevů). Podporou různých programů město umožňuje matkám a jejich dětem aktivní zapojení ve společnosti, a to prostřednictvím kupříkladu různých mateřských center a dalších organizací, kde je činnost zaměřena nejenom na děti, ale kde má možnost určitého zapojení i dalšího osobního vývoje matka anebo oba rodiče.

Analýzy kriminality mládeže ukazují na stále širší souvislosti působení různých společenských faktorů na jednání a chování dětí a mladistvých. Změna politických poměrů přinesla nejen nové ekonomické podmínky, ale současně i změny pořadí životních hodnot. Právě děti a mládež patří mezi jednu z nejohroženějších cílových skupin v oblasti kriminální trestné činnosti, a proto většina projektů je směřována k této skupině.

Jak jsem již řekla, jsou to různá školská zařízení, která v minimálním programu rizikového chování přicházejí se svými nápady a umem, jak děti zaujmout, radovat se z maličkostí a něco se naučit či dokázat. Angažují se na poli sportu, ale i uměleckém či jako ochránci přírody. Pro zajištění jsou samozřejmě důležité i finanční prostředky, tím

důležitějším je však podle mě možnost, že se mohou někde děti sejít, něčemu a někomu věřit a cosi vytvářet a hlavně si promluvit o všem, co je trápí.

Další ohroženou cílovou skupinou jsou senioři. I zde se mnohé zlepšilo, vytvářejí si svou činnost v klubech, kde se scházejí. Dále pak město podpořilo i projekty, které jsou právě zaměřené na seniory. Dnešní senioři jsou vesměs aktivní lidé, kteří mají chuť ještě žít a s něčím pomoci, do něčeho se zapojit, předávat své zkušenosti těm, kteří chtějí jim naslouchat anebo se učit. Bývají to právě děti, které mají ke svým prarodičům vytvořen blízky vztah. Pouze ti nejstarší a již méně pohybliví se stávají mnohdy častým cílem různých útočníků, a proto je důležité umět je na různá kriminální jednání některých jedinců připravit a informovat je. Přesto je řada programů, která je právě v samotných Českých Budějovicích nasměrována do řad seniorů a angažují se v nich právě sami ještě aktivní senioři. Seniorům věnují svůj čas mnohá sdružení ale i organizace.

Pro prevenci kriminality je důležitá činnost i dvou represivních složek, a to jak Policie České republiky, tak Městská policie. Ti samotným výkonem své služby v přesně určených místech prevenci vykonávají. O této činnosti, jak jsem již vypověděla, můžeme mluvit jako o prevenci situační. Výkon služby je situován do míst s nejvyšším výskytem trestné činnosti anebo i dopravní nehodovosti. Obě tyto složky se však významně podílejí, jak již bylo řečeno i na dalších preventivních aktivitách, jedná se o vzdělávací i preventivně výchovnou činnost na školách, při besedách se seniory a v dalších případech. Preventivní činnost je směřována i na předcházení dopravní nehodovosti. Policisté i strážníci docházejí do základních a středních škol, kde své programy realizují. Je však pravda, že zde chybí systematičnost, dlouhodobost a pravidelnost. Objevují se tam, kde je nějaký problém anebo tam, kde je škola osloví. Preventistům i policistům, kteří se touto činností zabývají, je známo, že jedna přednáška anebo jedna výuková hodina může pouze na problém upozornit, avšak nedává prostor k otázkám a případným řešením problémů. Stejně tak i prezentační akce ukáže na problém. Chybí však návaznost a rozvíjení dalšího, kupříkladu přes sdělovací prostředky.

PRAKTICKÁ ČÁST

5. ZPŮSOB ORGANIZOVÁNÍ PREVENCE KRIMINALITY NA ČESKOBUDĚJOVICKU

V této části bakalářské práce se budu věnovat výzkumnému šetření, jehož cílem je zjistit jaké programy prevence rizikového chování (dříve sociálně patologické jevy) jsou realizovány jednotlivými resorty na území Českých Budějovic.

5.1 Cíle a výzkumné otázky

Hlavním cílem výzkumu je zjistit jaké preventivní programy rizikového chování jsou organizovány jednotlivými resorty na území Českých Budějovic, na jakou věkovou skupinu jsou zaměřeny a jaké jsou hlavní cíle prevence rizikového chování některých rezortů organizujících tyto programy.

V rámci tohoto hlavního cíle jsou stanoveny další výzkumné otázky, které se těchto preventivních programů rizikového chování týkají:

1. Jaké programy v současné době realizujete?
2. Na jakou věkovou skupinu se preventivní programy zaměřují?
3. Jaké jsou silné a slabé stránky těchto programů?
4. Jaké změny by bylo vhodné realizovat pro zkvalitnění těchto programů?
5. Jaké typy preventivních programů dle Vašeho názoru v současné době chybí?

Pokud jde o základní školy a preventivní programy, vytvořila jsem dotazník, který obsahoval devět otázek. Tento dotazník jsem zaslala v elektronické podobě na 14 základních škol v Českých Budějovicích. V dotazníku byly položeny následující otevřené otázky:

1. Realizujete ve Vaší škole preventivní programy týkající se sociálně patologických jevů anebo další preventivní programy, které mají vliv na vývoj dětí v této oblasti, popřípadě zda pozitivně ovlivňují volný čas dětí.
2. Pokud ano, tak jaké a na jakou cílovou skupinu jsou zaměřeny (prosím o stručný popis).

3. Realizujete jednorázové preventivní programy (kupříkladu spojené s nějakou soutěží (sportovní, výtvarnou a podobně). Jestliže ano, tak jaké.
4. Realizujete některý dlouhodobý preventivní program týkající se sociální prevence a související s předcházením trestné činnosti dětí. Pokud ano, prosím stručný popis.
5. Jaká je Vaše zkušenost ve spolupráci s Policií České republiky v rámci preventivních projektů a případně jaké preventivní akce společně s Vámi policisté připravují. Zda se jedná o jednorázové programy anebo programy dlouhodobějšího charakteru. Prosím konkrétní vyjmenování.
6. V případě, že vidíte nějaké rezervy ve spolupráci s policisty, tak jaké a co by pomohlo případně lepší součinnosti.
7. Spolupracujete se strážníky Městské policie, a jaké akce s nimi připravujete. Jak hodnotíte jejich aktivity, a co by mohlo vést ke zlepšení spolupráce.
8. Probíhají na Vašich školách preventivní programy: (podtrhněte prosím odpověď)

Učíme se s Policií	ANO	NE
Malá policejní akademie	ANO	NE
Záchranný kruh	ANO	NE

5.2 Výzkumný soubor

Předmětem výzkumu jsou preventivní programy rizikového chování na Českobudějovicku, tedy preventisté, kteří se zabývají přípravou a realizací jednotlivých programů v rámci svých resortů. Jedná se o pracovníci Krajského úřadu v Českých Budějovicích, strážníka Městské policie, který se zabývá touto činností a policistku zařazenou v preventivně informační skupině Policie ČR, Krajského ředitelství policie v Českých Budějovicích.

5.3 Interpretace dat

Preventivní programy rizikového chování budou nejprve analyzovány a komentovány v rámci resortů, ve kterých jsou programy uskutečňovány. Poté bude následovat shrnutí všech získaných odpovědí na jednotlivé položené otázky.

5.3.1 Prevence kriminality - Krajský úřad Jihočeského kraje

Prevence kriminality rizikového chování v resortu krajského úřadu se řídí Strategií prevence rizikového chování, která je zpracovávána na základě koncepčních materiálů vycházejících z metodického pokynu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy čj. 20 006/2007-51, dále vycházejí z výstupů pravidelných jednání a zkušeností stanovených strategiemi OSVZ, koncepčních a strategických dokumentů Jihočeského kraje, které se touto problematikou zabývají. V Jihočeském kraji je prevence rizikového chování v působnosti oddělení prevence a humanitní činnosti, oboru sociálních věcí a zdravotnictví Krajského úřadu. Krajská školská koordinátorka úzce spolupracuje s metodiky prevence a dohlíží na realizaci Minimálně preventivních programů a navazujících aktivit ve školách a školských zařízeních. Pokud jde o finanční prostředky na prevenci rizikového chování, vydává Jihočeský kraj každoročně finance ze státního rozpočtu:

Rok 2007	1.000.000,-
Rok 2008	2.046.980,-
Rok 2009	2.380.000,-
Rok 2010	1.959.000,-

Cílové skupiny preventivních programů Krajského úřadu

Jednotlivé programy či projekty jsou cíleně směřovány na určité cílové skupiny, které se navzájem pak i v programech i ovlivňují. **První** skupinou, kde by měla prevence v oblasti rizikového chování působit, **jsou právě děti a mládež**. Měla by spolupůsobit na děti a mladé lidi tak, aby převzali odpovědnost za vlastní chování a způsob života v míře, odpovídající jejich věku. **Druhá skupina představuje rodiče a zákonné zástupce dětí**. Patří mezi nejdůležitější cílovou skupinu, a to vzhledem k tomu, že právě oni odpovídají za výchovu i vzdělávání dětí. **Do třetí** skupiny patří **pedagogičtí pracovníci, kteří** by neměli ve škole pouze učit, odpřednášet učební látku a dodržet tak učební osnovy, ale i děti vychovávat. To znamená zvládat situaci ve třídě a vést děti k sebeuvědomování se a vytvářeli prostředí naplněné vzájemnou důvěrou a porozuměním. **Čtvrtou** cílovou skupinu představují **specifické cílové skupiny**, kam řadíme okresní metodiky prevence, což jsou pracovníci pedagogicko psychologických poraden. Dále pak metodici prevence na školách, neziskové organizace, které vykonávají tuto činnost. Dále pak nestátní neziskové

organizace, které zabezpečují aktivity, které v systému rizikového chování chybí, jako kupříkladu raná péče o děti ze sociálně rizikového prostředí, péče o mladé uživatele drogových látek a podobně. Poslední **pátou cílovou** skupinu tvoří **veřejnost**. Je snahou zapojit veřejnost do prevence rizikových projevů chování, a to prostřednictvím zvyšování povědomí o sociálně patologických jevech (rizikovém chování), přijímaných preventivních opatření. Právě veřejnost může významným způsobem přispět k vytváření a ovlivňování žádoucích sociálních norem a prostředí, které může rizikové chování podporovat nebo je naopak minimalizovat. Mezi hlavní cíle Krajského úřadu v programech prevence rizikového chování je udržení současného systému koordinace a metodického vedení prevence rizikového chování u dětí a mládeže; zjednodušení a zkvalitnění jednotné podoby ve vytváření Minimálních preventivních programů předcházení rizikového chování (sociálně patologických jevů) je jejich sjednocení a vyhodnocení. To představuje i neustálé zvyšování odborné úrovně poskytovatelů služeb v oblasti primární prevence, což představuje v současné době certifikaci odborné způsobilosti jednotlivých programů primární prevence. Cílem certifikace není pouze zkvalitnění programů, ale i efektivní vynakládání finančních prostředků. Od roku 2006 je certifikace zároveň podmínkou pro poskytnutí dotace ze státního a krajského rozpočtu.

Místní poskytovatelé programů primární prevence na úrovni Krajského úřadu

Krajský úřad spolupracuje s několika neziskovými organizacemi, které zajišťují preventivní programy rizikového chování ve školách a školských zařízeních.

.

ARKÁDA – SOCIÁLNĚ PSYCHOLOGICKÉ CENTRUM

V roce 2008 získalo toto sdružení, které převážně působí v píseckém okrese, certifikát udělený Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy dle Standardů odborné způsobilosti poskytovatelů programů primární prevence užívání návykových látek. Projekty občanského sdružení jsou koncipovány jako nabídka různých preventivních aktivit pro základní a střední školy. Jedná se o ucelené programy i o jednorázové především osvětové aktivity.

Projekt „Preventivní aktivity“

Jde o projekt, který je koncipován jako nabídka různých preventivních aktivit pro základní a střední školy. Jedná se o jednorázové ucelené programy. Mezi cílové skupiny patří žáci základních a středních škol, učitele a vychovatele a rodiče dospívajících. Mezi základní cíle tohoto projektu patří posunutí hodnotové orientace dětí. Projekt má za úkol podpořit sebevědomí a osobnostní rozvoj dětí a vytvořit příležitosti k ovlivnění jejich rozhodnutí, která se týkají rizikového chování (např. zneužívání alkoholu, tabáku, konopných produktů a jiné). Dalším cílem tohoto programu je ovlivnit atmosféru třídní skupiny tak, aby se zlepšily vztahy mezi žáky a studenty. Pro pedagogy se pak pořádají semináře, které mají za cíl podpořit připravenost pedagogů samostatně realizovat specifickou primární prevenci. Rodiče se snaží program upozornit na rizika vyplývající z dospívání jejich dětí a komplikací souvisejících se změnou životního stylu. Obsahuje aktivity pro žáky a studenty, ale i rodiče a pedagogy.

Kluby – umožňují dětem neformální setkání přímo v Arkádě. Pracovníci klubu si s dětmi povídají o tom, s jakými problémy se na pracovníky Arkády obrátili a co jim můžou nabídnout. Děti se zde učí své problémy řešit, než si je nechají „přerůst přes hlavu“.

Interaktivní tematický program – na základě tohoto programu probíhají rozmluvy se žáky a studenty. Vedou se diskuze o problémech, které sebou přinášejí drogy a alkohol. Pracovníci Arkády se snaží motivovat žáky k hlubšímu zamyšlení, zdravému životnímu stylu.

Besedy pro rodiče – beseda probíhá v návaznosti na rodičovskou schůzku a to na základních školách v devátých třídách a na středních školách v prvním ročníku. Smyslem této besedy je upozornit rodiče na nebezpečné přechodové období jejich dětí. Pro děti je toto období nebezpečné především ve změně školního prostředí. Začíná ubývat rodičovské i pedagogické kontroly. Některé děti začínají experimentovat s drogami.

Semináře pro pedagogy – odborní pracovníci Arkády nabízejí pedagogům semináře, které je učí pracovat moderními způsoby práce s dětmi a mládeží. V roce 2008 šlo o programy „Jak pracovat s psychohrami“, „Šikana jako alarmující problém pro pokročilé“, „Nauč děti zdravě žít“ a „Seminář prevence kriminality“.

Nenechám se otrávit

V rámci tohoto programu pracují pracovníci s celou třídou tak, aby žáci byli schopni porozumět sami sobě i světu kolem. Jde o střednědobý program, jehož významným pozitivním dopadem je zlepšení atmosféry ve třídě a vztahů mezi dětmi.

Bud' in

Program je ucelený systém. Jeho smyslem je formovat žádoucím způsobem postoje ke kouření a užívání alkoholu u žáků základních škol (program „TIP“), středních škol (program „S cigaretou“) a adolescentů na domovech mládeže (program „IN“). Další semináře „Kouření ve školách“ a „Jak čelit návyku“ si Arkáda kladla za cíl posílit dovednosti učitelů a zdravotníků pracovat s uvedenými tématy. Pro širokou veřejnost byly připraveny dva semináře a to „Poruchy příjmu potravy“ a „Rodičovství a závislost“. Výstupem celého projektu bylo vydání příručky pod názvem „Kouření aneb závislost na tabáku; rizika, projevy, motivace, léčba“. Tato příručka je určena starším dětem, dospívajícím teenagerům, jejich rodičům, pedagogům, sociálním pracovníkům, zdravotníkům a všem, kdo se zajímají o různé aspekty kouření tabáku. V příručce jsou zodpovězené otázky, které byly pokládány na besedách účastníky besed.

Program Pět P

Jde o individuální preventivní program založený na kamarádkém vztahu dítěte a dospělého dobrovolníka. Metodické vedení zastřešuje Národní dobrovolnické centrum Hestia, se kterým Arkáda navázala spolupráci v roce 2003. **Program Pět P znamená – přátelství, pomoc, podpora, péče, prevence.** Jde o prevenci připravenou pro děti, které z různých důvodů obtížně navazují kamarádké vztahy se svými vrstevníky. Program má za úkol spolupracovat s těmito dětmi a pomoci jim tak, aby po ukončení byly schopni najít si kamaráda v okruhu svých vrstevníků. Pro děti i dobrovolníky jsou uspořádávány několikrát ročně společné akce Programu Pět P. Přínosem projektu je skutečnost, že právě při takových akcích se děti neformálně navzájem poznávají a navazují nové kamarádké vztahy. Výše uvedený program patří mezi ty, o které školy projevily značný zájem.

Přínosem jednotlivých programů je skutečnost, že se hodnocení účastní jak žáci, tak třídní učitelé, psychologové, výchovní poradci, kteří díky intenzivní spolupráci a vlastní iniciativě mohou na realizované programy dobře navazovat v běžné výuce.

PREVENT, o.s.

Uvedené občanské sdružení vzniklo v roce 1999 a působí v Jihočeském kraji, především v Českých Budějovicích a Strakonících na poli protidrogové prevence a vzdělávání. Jde o certifikované programy specificky zaměřené na primární prevenci v rámci i mimo rámec školní docházky pro základní a střední školy v regionu jižních Čech. Programy jsou zaměřeny dle zakázky školy na prevenci drog, šikany, záškoláctví, sexuální oblast, agresivita atd. Některé z nich uvádím.

Intervenční programy primární prevence

Jde o programy diagnostické a terapeutické. Pokud jde o program diagnostický, jedná se o indikovaný program, který běží jen u problémových tříd, ve kterých se zvyšuje agresivita. První část zjišťuje druh a závažnost problému, který se ve třídě vyskytuje. Ke zjištění problému se používají sociometrické testy, dotazníky spokojenosti třídy, strukturovaný rozhovor, pozorování. Pokud na základě těchto metod dojde ke zjištění závažného problému je škole doporučen program terapeutický a ten je doporučen na základě výsledků diagnostického programu a jeho úroveň je určena především závažností zjištěného problému. Cílem terapeutického programu je zvrácení negativního vývoje v třídním kolektivu, případně docílit posunu v normách třídy. Indikace tohoto programu je vázána pouze na výsledky diagnostického šetření.

Komponovaný program primární prevence

Jde o dlouhodobý program určený pro druhý stupeň základní školy (6. – 9. třída). Jde o oblast mezilidských vztahů a drogové problematiky. Tyto dvě oblasti se kombinují v tomto programu. Jde o jednotlivá témata, která na sebe navazují a odpovídají vývojovému stupni žáků. Program obsahuje témata zaměřená na šikanu, drogy a jiné rizikové chování.

Adaptační kurzy

Kurzy mohou být jednodenní, třídenní a vícedenní. Jsou určeny pro nové třídní kolektivy. Jde tedy především o první ročníky středních škol, odborných učilišť a 6. ročníků základních škol. Program účinně zvyšuje motivaci a spolupráci ve skupině. Napomáhá žákům vzájemné poznání jak po emoční stránce, tak po stránce fyzické.

Podpora a vzdělávání pedagogů

Problémová třída

Program je určený pro pedagogický sbor jedné školy, který chce pracovat s problémovou třídou v kontextu celé školy. Jedním z cílů tohoto programu je nalezení společného přístupu všech pracovníků k této třídě. Jde o program určený pedagogům a je třídní. Tento program je většinou realizován až po výskytu problémů ve třídě. Právě tato třída slouží jako výcvikový příklad.

Moucha ve sboru

Opět jeden z programů, který je určený pedagogickému sboru jedné školy. Program řeší problémy ve sboru, ukazuje pedagogům, jak znovu vnést do sboru „čerství vzduch“. Je zaměřený jak na osobní rozvoj jednotlivců, tak celého pedagogického sboru.

Udělej si sám

Je kurz pro školní metodiky prevence. Je zaměřen na roli školního metodika prevence. Absolvent kurzu se dozví, jaké jsou prvky efektivní primární prevence a jak je aplikovat ve své škole. V praktické části kurzu se učí účastníci navrhovat základní bloky primární prevence. Po absolvování tohoto kurzu bude metodik schopen navrhnout komplexní program primární prevence a bude schopen realizovat některé jeho části. **V roce 2009 pracovalo sdružení se 35 školami. Program absolvovalo 178 tříd, 3773 účastníků. Programem prošlo 275 pedagogů.**

SDRUŽENÍ META, o.s.

Občanské sdružení vzniklo v prosinci 2005. Nabízí certifikovaný program prevence rizikového chování u školní mládeže (prevence užívání návykových látek, šikany a ostatního rizikového chování, poruchy příjmu potravy, programy na podporu zdravého životního stylu (pohyb, dušení zdraví, vztahy, partnerství, etika), semináře pro pedagogy na klíč, osvěty pro rodiče, Dny zdraví. Programy pro žáky jsou realizovány v rámci školní docházky.

ELIO, o.s.

Toto sdružení poskytuje komplexní péči v oblasti preventivního a psychologického působení na škole. Pro základní školy, učiliště, střední školy, gymnázia a vyšší odborné školy nabízí sdružení preventivní programy rizikového chování. Občanské sdružení dále

zajišťuje sportovně, psychologicky i primárně preventivně zaměřené programy v rámci škol v přírodě či lyžařských výcviků, a to včetně lyžařských instruktorů a sportovních lektorů. Působí nejvíce v jižních a středních Čechách a Praze.

CENTRUM SOCIÁLNÍCH SLUŽEB V ČESKÉM KRUMLOVĚ

Právo na každý den

Cílem programu je předat cílové skupině užitečné dovednosti a právní znalosti vztahující se k řešení každodenního života, posílit zejména sociální dovednosti a rozvíjet odpovědnost za vlastní jednání u cílové skupiny. Program je určen pro prvopachatele, kteří spáchali méně závažné provinění. Jde o spáchání trestných činů, které nepřevyšují horní hranici trestní sazby 5 let. Dále mladiství od 15 do 18 let.

OBČANSKÉ SDRUŽENÍ THEIA

Cílem krizové pomoci je poskytnutí včasné a snadno dosažitelné pomoci všem, kteří se ocitli v obtížné životní situaci, kterou nejsou schopni sami řešit a je potřebný zásah odborníků. Cílová skupina **není věkově omezena**. Pomoc je zaměřena mimo jiné na děti a mládež ve věku od šesti do šestadvaceti let ohrožené společenskými nežádoucími jevy. Ačkoliv toto sdružení vzniklo v loňském roce, prosadilo se na školách v Českých Budějovicích svými programy týkající se kyberšikany. Stejně jako další sdružení nabízí však další programy týkající se rizikového chování dětí.

5.3.2 Prevence kriminality organizovaná strážníky Městské policie

Hlavní činností městské policie ve vztahu k nezletilým a mladistvým spočívá především v zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku. Při této činnosti se Městská policie České Budějovice dostává do kontaktu nejen s dospělými, ale často i s dětmi, které jej narušují, dopouštějí se provinění, činu jinak trestného nebo přestupku. Při výkonu své činnosti úzce spolupracuje zejména s Policií ČR, příslušnými státními orgány a organizacemi a orgány samosprávy. Vychází ze strategie prevence kriminality na léta 2008-2011 a Koncepce prevence kriminality Jihočeského kraje.

Strategické cíle prevence rizikového chování

Mezi strategické cíle preventivních programů rizikového chování patří snížení míry a závažnosti delikvence dětí a tím i spojený odklon dětských delikventů od kriminální

kariéry, dále pak snižování trestné činnosti páchané na dětech. Snahou je rychlé a bezpečné předávání informací o dětských pachatelích a dětských obětech trestné činnosti, uložení a průběhu přijatých opatření, podezření na týrání nebo zneužívání dětí, aktivitách jednotlivých subjektů systému včasné intervence.

Cílová skupina preventivních programů Městské policie

Stejně jako Policie ČR má jednotlivé projekt rozděleny podle cílových skupin a dle potřeby je realizuje. Mezi nejohroženější patří děti a následně pak senioři, patří sem však i široká veřejnost. Mezi cílovou skupinu patří děti, které se dopustily protiprávního jednání, dále pak děti, u kterých dochází ke kumulaci závažných výchovných problémů, děti ohrožené zanedbáním, týráním, zneužíváním a mládež, která má sklon k požívání alkoholu, drog i kouření a další. Velká pozornost je věnována seniorům, kteří vzhledem ke své důvěřivosti a vysokému věku jsou poměrně snadnou „kořistí“ pro všemožné podvodníky, zloděje a násilníky

Prevence, preventivní činnost a programy

Prevenci kriminality pro Městskou policii České republiky zajišťuje strážník, který se touto činností zabývá. Jde o koncepční, metodickou, analytickou a operativní činnost v oblasti prevence kriminality. Mezi programy, které oddělení prevence zajišťuje, patří tematické přednášky připravené pro děti a mládež základních a středních škol, přednášky pro seniory, preventivní informační činnost pro širokou veřejnost, spolupráce s médii, spolupráce s ostatními složkami v oblasti prevence. Zároveň působí jako koordinátor prevence kriminality na Magistrátu města České Budějovice. V rámci svých možností zabezpečuje některé programy, které byly již v minulosti realizovány. V činnosti mu napomáhají i strážníci Městské policie.

Tematické přednášky pro děti a mládež

V roce 2009 došlo ke změně a vytvoření nového preventivně-vzdělávacího programu pro základní a střední školy. Program byl prozatím zpracován do 14 besed rozdělených do tří částí. První blok je zaměřený na prevenci rizikového chování (drogy, alkohol a jiné návykové látky), další okruh přednášek je zaměřen na dopravní tematiku (bezpečný pohyb po ulicích krajské metropole). Poslední blok těchto přednášek je pak věnovaný

bezpečnému chování obecně (prevence úrazů, přepadení, znásilnění a krádeží). Celý koncept těchto přednášek je pojat formou, která nutí žáky aktivně se zapojovat prostřednictvím her, cvičení a rozhovorů do vlastní výkladové části.

Bezpečně pěšky

Bezpečně pěšky je vzdělávací program, jehož cílem je prohloubit právní povědomí žáků i účastníků silničního provozu za pomoci vhodně zvolených metod, pomůcek a cvičení. Celý program je rozdělen do 8 bloků, které jsou zaměřeny na 1. Bezpečný pohyb chodců po silnici, 2. Kde a jak přecházet vozovku, 3. Dopravní značky a světelná signalizace, 4. Přechod řízený strážníkem, 5. Na co bychom si měli dát pozor, 6. Přecházení kolejí, 7. Vidět a být viděn, 8. Dělaš všechno taky tak?

Bezpečně na kole

Hlavním cílem je seznámit žáky hravou a nenásilnou formou se základními náležitostmi bezpečné jízdy na kole. Program je rozdělen do dílčích subkapitol. V úvodní části přednášky se žáci dovědí, kde a jak na jízdních kolech jezdit, aby svým chováním neohrožovali sebe ani ostatní účastníky provozu na pozemních komunikacích. V další části besedy se žáci dovědí i o tom, kde by naopak na svém jízdním kole jezdit neměli (například po chodníku, či po přechodu pro chodce). Vedle toho se žáci seznámí se základními povinnostmi cyklisty, které by měl každý cyklista bezpodmínečně znát a bez ohledu na to, kolik mu je let i dodržovat.

Druhá část povídání je pak zaměřena na povinnou výbavu, která by měla být nedílnou součástí každého jízdního kola. Na závěr celého programu se žáci seznámí se základními pravidly nutnými pro jízdu po pozemních komunikacích, jakými jsou například přednost protijedoucích vozidel či pravidlo pravé ruky, bez kterých se žádný cyklista při pohybu ve městě neobejde.

Bezpečně na bruslích

Jde o poslední z trojice naučných programů zaměřených na bezpečný pohyb po městě i mimo něj. Jízda na kolečkových bruslích je zvláště u mladé generace velmi populární formou, jak strávit volný čas. Tento program má za úkol přiblížit žákům všechna úskalí, které v sobě jízda na kolečkových bruslích přináší. Žáci se dozvědí, kde je možné se na kolečkových bruslích pohybovat, aby svou jízdou neohrožovali sebe ani ostatní účastníky provozu.

Hurá, jedem na kole

Jde o jakousi nadstavbovou část preventivního programu „Bezpečně na kole“. V rámci tohoto programu je poskytnuta možnost praktické aplikace získaných vědomostí v podmínkách dopravního hřiště, spočívající v jízdě podle dopravních značek, či světelného zařízení semaforu. Vedle toho si žáci vyzkouší i jízdu křižovatkou, objíždění a odbočování na jízdním kole, stejně jako nejrůznější cvičení pro zdokonalení se v ovládnutí jízdního kola, včetně jízdy zručnosti.

Pozor jehla!!!

Cílem projektu je naučit děti chování při styku s infekčním materiálem. Žáci jsou seznámeni s lokalitami nejčastějšího výskytu odhozených injekčních stříkaček; s nebezpečím, které na ně může čekat při hře v parku, na dětském hřišti či pískovišti. Dále se seznámí s tím, co mají dělat, když takovou odhozenou injekční stříkačku venku naleznou a samozřejmě i to, co naopak dělat rozhodně nemají. V závěru celého povídání se žáci dozvědí, jaké onemocnění a s nimi spojená rizika jim v případě poranění o jehlu hrozí a jak postupovat, když se o infikovanou jehlu píchnu. Celý program končí závěrečným opakováním.

Můj zvířecí kamarád

Cílem je vytvořit u dětí dostatečné povědomí o tom, co obnáší péče o domácí mazlíčky, kteří zejména v povánočním období končí opuštění v útulku nebo na ulicích. Toto velmi časté chování bude dokumentováno pomocí příběhu malého Ondry, který po počátečním nadšení z malého pejska ztrácí o zvířátko zájem, neboť zjišťuje, co všechno taková péče o čtyřnohého kamaráda obnáší. Součástí programu je pozvaný host z městského útulku v Českých Budějovicích, který dětem vysvětlí, že takový pejsek nebo kočička nejsou pouze plyšové hračky, ale že vyžadují i určitý čas a nezbytnou péči, kterou jim děti musí věnovat.

Ostré zoubky

Jde o druhý projekt tematicky zaměřený na psy, kočky a jiné domácí mazlíčky. Program je zaměřen především na bezpečný kontakt s cizími psy, jejichž útoky bývají na děti stále častější. Děti se dozví, jak takové zvíře k útoku nevyprovokovat a čeho se při setkání s cizím psem vyvarovat, aby ze strany zvířete nedošlo k jejich zbytečnému napadení. Děti si mohou vyzkoušet, jak správně postupovat přímo v praxi. Hostem programu je psodod městské policie se služebním psem.

Přestupky mládeže a mladistvých

Program je určen žákům základních a středních škol. Hlavním cílem je vytvořit u studentů vyšších ročníků nezbytné právní povědomí, vycházející ze znalosti pro ně nejdůležitějších částí přestupkového zákona. V rámci povídání jsou žáci seznámeni s tím, co je to přestupek, jaké druhy sankcí za něj hrozí, či jaký je rozdíl mezi ním a trestným činem. Dále se žáci dozvědí, jak se v praxi postupuje, když se takového přestupku dopustí nezletilí. V poslední části celého povídání se pak preventista zmiňuje nejčastější druhy přestupků, kterých se žáci základních a středních škol často dopouštějí, včetně sankcí a důsledků, které jim za to hrozí.

Učíme se ubránit

Jde o volně navazující besedu určenou dívkám z nejvyšších ročníků základní školy. Jde o program zaměřený na praxi. Jde o besedu, ve které se dívky naučí ubránit se při fyzickém napadení útočníkem. Dívky se naučí zásady sebeobrany tak, aby byly schopné zareagovat včas na hrozící nebezpečí. Pod vedením instruktorů sebeobrany městské policie se dívky seznámí s velmi jednoduchými, ale účinnými způsoby, jak se bránit proti škrcení, držení nebo páčení.

Řekni drogám NE!!!

Cílem programu je seznámit žáky s aktuální drogovou problematikou tak, aby si dokázali vytvořit dostatečně jasnou představu o tom, jak velké a smrtelné nebezpečí pro ně tyto zakázané látky představují. Celá akce probíhá na základě skutečných příběhů lidí, kteří s drogami přišli do kontaktu a kterým tato osudová zkušenost zničila život.

Bezpečné prázdniny

Bezpečné prázdniny je naučný program zaměřený na bezpečné chování dětí o prázdninách. S větším množstvím volného času, které děti mají o prázdninách, roste i větší počet „lumpáren“ a z nich plynoucích úrazů, které si děti svým neopatrným chováním způsobí. Aby tomu tak nebylo, připravila Městská policie České Budějovice tento program, v němž se právě děti seznámí s nejrůznějšími nebezpečími, které na ně mohou o prázdninách číhat.

Za dětmi do nemocnice

Jde o cyklus přednášek, které jsou pořádané pro děti hospitalizované na dětském oddělení českobudějovické krajské nemocnice. Program je zaměřen na představení základních zásad bezpečného pohybu po ulicích krajského města i mimo ni a ukázat dětem, že lze takovými úrazům z velké části předcházet jejich bezpečným a ukázněným chováním.

Program je určený dětem mladšího a staršího školního věku, které se po svém „osudovém“ úrazu ocitnou připoutány nějaký čas na nemocničním lůžku.

Akademie pro seniory

Senioři patří mezi další ohroženou skupinu obyvatel. Vzhledem ke své důvěřivosti a vysokému věku jsou poměrně snadnou „kořistí“ pro všemožné podvodníky, zloděje a násilníky. Preventivní program se skládá z pásma besed pořádaných v klubech seniorů a domovech pro seniory. Hlavním cílem programu je prevence majetkových trestných činů a násilných útoků páchaných na této skupině obyvatel. Program je určený nejstarší skupině obyvatel. Obsahuje celou řadu cenných rad a doporučení, jak se nestát obětí trestného činu. Celý program je rozdělen dle tématu na dvě části. První z těchto tématu je zaměřen na to, jak se zachovat, pokud se u dveří objeví cizí osoba, o fňgovaných odečtech vody, plynu či elektřiny. Další tematickou částí je povídání o tom, jak se chovat mimo domov, například v přeplněných nákupních centrech nebo v tlačenicích vozů městské hromadné dopravy.

Preventivní informační činnost pro širokou veřejnost

Mezi další preventivní činnost patří samostatný preventivní pořad v rámci akcí konaných v areálu Výstaviště České Budějovice a.s., který představuje krátké zvukové nahrávky preventivního charakteru vysílané v průběhu akcí přímo na výstavišti (akce charakteru „Hobby, „Země živitelka“, „Mobil salon,“, „Adventní trhy“, „Vzdělání a řemeslo“, apod.). Je pravdou, že vytvořené programy jsou realizovány, avšak ne v takové míře, jak by bylo potřebné. Sám pracovník zařazený na úseku prevenci tyto činnosti v žádném případě nemůže vykonávat pravidelně a soustavně, což je určitě na škodu.

5.3.3 Prevence kriminality organizovaná Policií ČR

Prevence kriminality vychází stejně jako u ostatních subjektů ze Strategie prevence kriminality Ministerstva vnitra České republiky na léta 2008 až 2011. Jejím cílem je zvyšovat pocit bezpečí občanů a snižovat míru a závažnost trestné činnosti na území města. Jde především o snižování majetkové a násilné trestné činnosti, a na eliminaci kriminálně rizikových a sociálně patologických jevů (rizikového chování). Prevence kriminality zahrnuje působení jak na poli sociální prevence, tak situační, informování občanů a široké veřejnosti a tedy i zčásti prevenci viktimmnosti. Některá opatření, jak jsem již v předchozí části uvedla, vycházejí ze samotné činnosti policie.

V rámci Policie ČR, Krajského ředitelství v Českých Budějovicích se touto činností zabývá preventivně informační skupina, kde v rámci kraje působí čtyři policisté a na jednotlivých okresech vždy po jednom policistovi.

Policie České republiky se účastní péče o delikventní děti především v oblasti vyšetřování, popřípadě stíhání dětských pachatelů protiprávního jednání. Jako první se dostává do kontaktu s pachateli, oběťmi nebo svědky protiprávního jednání. Jednou z významných rolí Policie ČR je spolupráce s oddělením sociálně právní ochrany dětí, které jsou zřízeny při sociálních odborech magistrátů a městských úřadů, a to kupříkladu při vyhledávání dětí, které jsou na útěku ze zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy. Do její kompetence patří rovněž pátrání po pohřešovaných, práce se svědky protiprávního činu (dětmi) a osobami poškozenými protiprávním jednáním. Tato činnost zaměřená na riziková chování vyplývá přímo ze samotné činnosti policie.

Strategické cíle prevence rizikového chování

Cílem preventivních programů je podpora komunikace a spolupráce mezi krajem, samosprávami obcí, státními orgány a poskytovateli programů a služeb v oblasti prevence kriminality. Zvýšit informovanost široké veřejnosti o nabídce pomoci v případě ohrožení trestnou činností a o programech prevence kriminality na základě poskytování kvalitních a komplexních informací. Hlavním cílem je pak především zajištění služeb a programů pro oblast prevence kriminality.

Cílová skupina preventivních programů Policie ČR

Programy jsou zaměřeny na potencionální oběti (děti a mládež, senioři, osoby se zdravotním a sociálním handicapem, ženy, osaměle žijící osoby atd.) Další cílovou skupinou jsou oběti trestné činnosti (násilné a majetkové trestné činnosti, oběti šikany, oběti domácího násilí, oběti rasově, národnostně nebo nábožensky motivovaných trestných činů, senioři). Rizikové skupiny osob v postavení potencionálních pachatelů a pachatelé samotní.

Prevence, preventivní činnost a programy

Preventivní programy Policie České republiky má na starosti preventivně informační skupina s jedním systemizovaným služebním místem komisař. V Českých Budějovicích tuto pozici vykonává preventista se služební hodností vrchní inspektor.

Rok zabezpečení vozidel

Cílem projektu je neustálá aktivní komunikace k problematice prevence krádeží vozidel na několika úrovních. Informovat veřejnost o riziku odcizení či finanční ztrátě v případě špatného zabezpečí vozidel proti krádeži. Odborníci pomohou řidičům s výběrem vhodného typu zabezpečení automobilu. Souběžně s tímto projektem probíhá i projekt pod názvem „Auto není trezor“, který je i na Českobudějovicku známý již z předchozích let. Bohužel účast veřejnosti není tak vysoká, jak by se předpokládalo a problém je patrně dle pracovníků preventivně informační skupiny ve špatně připravené mediální kampani.

Zebra se za tebe nerozhledne

Tento projekt je zaměřený především na chodce a další účastníky silničního provozu. Projekt probíhá dvakrát v roce. V roce 2011 je tento projekt naplánován na duben a září. Cílem celého projektu je preventivně působit na chodce a další účastníky silničního provozu. Účastníci programu si osvojí dodržování pravidel bezpečného přecházení vozovky. Zvířátko zebra radí účastníkům, jak přecházet vozovku na přehledném místě a pokud se v blízkosti nachází přechod, tak přejít právě přes tento přechod. Dále pak Zebra poskytuje další cenné informace v rámci bezpečného přejetí vozovky v silniční dopravě.

Senioři sobě

Právě senioři patří k nejvíce ohrožené skupině v souvislosti s majetkovou trestnou činností. V rámci projektu jde o aktivní spolupráci seniorů s představiteli obcí, měst a Policie České republiky. Projekt je realizován ve třech částech. První část je dvouhodinová, zde účastníci získají prvotní informace a převezmou si materiály. Druhá část je pak realizovaná v terénu. Jde o distribuci letáků a vyplňování anket. A třetí fáze je pak odevzdání a vyhodnocení anket. Občané získají brožuru „(NE)bezpečný věk“, kde jsou doporučení pro seniory, samolepku „Neotvírej každému“, kterou si mohou lidé nalepit na vchodové dveře, DVD „(NE)bezpečný věk“, které obsahuje 8 příběhů, které představí rizikové situace pro seniory. Tento projekt se na Českobudějovicku realizoval od května do září 2010 a dále se v tomto projektu bude pokračovat.

Ajaxův zápisník

Projekt je již ukončen a nesmí se používat, nicméně se připravuje náhrada tohoto programu. Cílem projektu bylo zvyšovat právní vědomí již u dětí mladšího školního věku. Průvodce preventivního programu je policejní pes Ajax. Žáci se za pomoci Ajaxova zápisníku učili předcházet různým sociálně-patologickým jevům (např. šikana, alkohol, drogy, hazardní hry a podobně). Zároveň se žáci seznamovali s běžnými každodenními záležitostmi jako je pohyb v silničním provozu a vlastní bezpečnost. Ajaxův zápisník byl rozdělen do deseti kapitol. Na každý měsíc ve školním roce měli žáci v pracovním sešitu připraveno jedno téma. Plnění úkolů v sešitě probíhalo po celý školní rok.

Nebezpečná místa v kraji

Projekt se poprvé rozběhl v červenci 2010. Reaguje na tragické střety chodců s vlakem, při nesprávném přecházení kolejí. Projekt vznikl na základě tragické události, kdy projíždějící vlak srazil patnáctiletou dívku, která si krátila cestu přes koleje. Celý projekt vznikl ve spolupráci s občany, kteří si ho téměř celý vytvořili. Jde o umístování varovných značek umístěných na vybraná nebezpečná místa Jihočeského kraje. Na informační tabuli je vyobrazena mašinka a heslo „život.....nebo o pár kroků kratší cesta“. Tato tabule by měla každého varovat před nebezpečím hrozícím na kolejích.

Malá policejní akademie

Jde o program, jehož činnost byla na Českobudějovicku ukončena. Nicméně tento program byl ve své době velmi úspěšný a myslím si, že stojí za zmínku. Jde o program určený především žákům II. stupně základní školy a žákům víceletých gymnázií. Je zaměřen na prevenci rizikového chování (ve své době na prevenci sociálně patologických jevů). Program probíhá formou přednášek a besed s policisty a dalšími odborníky. Součástí projektu jsou i soutěže, sportovní akce a nácviky modelových situací. Tyto aktivity jsou velmi důležitou součástí projektu, neboť slouží k dokreslení teoretického výkladu. V roce 2002 byl tento projekt poprvé realizován právě ve třech českobudějovických školách. Na těchto školách probíhal po dobu čtyř let a byl úspěšně zakončen v roce 2006. V tomto roce bylo také vytvořeno DVD Malá policejní akademie, které se stalo součástí programu, a které shrnuje veškeré aktivity týkající se tohoto projektu. Jak jsem se dozvěděla od Mgr. Vaněčka z Národní protidrogové centrály, běží tento program v současné době na vybraných školách v Praze a na základné škole v Kralupech nad Vltavou. Z dosavadního

svého šetření jsem zjistila, že probíhá částečně na dvou školách na Strakonicku a Tábořsku a některá témata jsou probírána na třech školách na Českobudějovicku.

Bezpečí pro ženy a dívky

Program je určený především dospívajícím dívkám v osmých a devátých třídách základních škol a prvních ročníků středních škol. Jde o cenné rady a užitečné informace, jak se nestát obětí trestných činů. Program je zaměřený na krádeže, ke kterým dochází dnes a denně. Dívky se dozví, jak si své tašky, kabelky, mobilní telefony a jiné cennosti ochránit před odcizením. Další část programu je pak zaměřena na cestování za pomoci autostopu. Pokud se dívky již pro tento způsob přepravy rozhodnou, pak by měli znát pár užitečných rad, jak riziko okradení či znásilnění zmírnit na minimum.

Šikana a kyberšikana

Jde o projekt, který je v současné době velice aktuální, probíhá celostátně. Zajišťují ho pracovníci preventivně informační skupiny PČR, Jihočeského kraje. Je zaměřen nejen na problém šikany ve školách, ale především na kyberšikana, tzn. šikanování prostřednictvím moderních komunikačních technologií, jako je internet, mobilní telefon a další. Cílovou skupinou jsou právě děti, které jsou velice zručné při používání novodobé techniky, avšak neuvědomují si její zákeřnost. Další cílovou skupinou jsou v tomto případě i pedagogové na školách a rodiče. O tento projekt je velký zájem.

Své projekty preventivně informační skupiny PČR směřují tedy mezi nejohroženější cílové skupiny. To jsou především děti, mládež a senioři. Preventivní programy jsou také zaměřovány k předcházení dopravní nehodovosti. Veškerá činnost se děje i ve spolupráci se strážníky Městské policie a organizací Besipu.

5.3.4 Vyhodnocení rozhovoru

V této kapitole představím jednotlivě položené otázky, které jsem položila odpovědným osobám v rámci prevence rizikového chování v rámci strukturovaného rozhovoru. V odpovědích na tyto otázky představují jednotlivý preventivní své subjektivní názory a myšlenky, týkající se oblasti prevence rizikového chování. Každá z položených otázek představuje jednu z mých hypotéz.

1. Jaké programy v současné době realizujete?

Pokud jde o tuto otázku, zvolila jsem si jí záměrně, neboť jsem se domnívala, že nejsou realizovány téměř žádné preventivní programy rizikového chování. Odpovědi na tuto otázku tedy vyvrací mou hypotézu, neboť zjišťuji, jaké programy jsou realizovány na Českobudějovicku v současné době. Odpověď pracovníka krajského úřadu zní „*Jedná se o aktivity a služby, které se zaměřují na populaci, u které lze v případě jejich absence očekávat rizikový vývoj, a která se snaží předcházet, co nejdéle oddálit jeho výskyt anebo minimalizovat jeho možné nepříznivé dopady pro jednotlivce, rodiny a místní společenství. Specifické primárně preventivní programy se tedy explicitně zaměřují na určitou cílovou skupinu a snaží se hledat způsoby, jak přecházet vzniku a rozvoji rizikového chování*“. Zástupce Městské policie České Budějovice odpověděl, že „*vždy záleží na potřebách školy a na tom, o jaký program si požádá. Zástupce Krajského ředitelství Jihočeského kraje v Českých Budějovicích „na Českobudějovicku neprobíhá až tak žádný program, který by představoval soustavnost, jako tomu bylo v minulých letech ve školách. Jde o jednotlivé přednášky týkající se drogové problematiky, dopravní výchovy, jednotlivých problémů rizikového chování. V jiných okresech některé projekty probíhají, jako kupříkladu ve Strakonici je to zčásti projekt „Malá policejní akademie“ a projekt „Stavení mostů“, na okrese Tábor probíhají projekty „Řekni drogám ne“, „Poznej svého policistu*“.

2. Na jakou věkovou skupinu se preventivní programy zaměřují?

Domnívala jsem se, že pokud jsou realizovány preventivní programy rizikového chování, pak se jedná o programy určené především dětem a mladistvým. Opět tomu tak není. Pracovnice krajského úřadu specifikovala skupiny, pro které jsou preventivní programy zajišťovány v rámci tohoto resortu. Jedná se o cílové skupiny „*děti a mládež (cílem působení v oblasti prevence rizikového chování je především výchovně působit na děti a mladé lidi, aby převzali odpovědnost za vlastní chování a způsob života v míře přiměřené jejich věku); rodiče, zákonní zástupci (patří mezi jednu z nejdůležitějších cílových skupin, odpovídají za všestranný vývoj svých dětí, což ve smyslu rodinného práva představuje odpovědnost za výchovu a vzdělávání dítěte včetně preventivního působení ve vztahu k rizikovým formám chování, stejně jako za péči osobu dítěte, jeho zastupování v právních vztazích a správu jeho majetku); pedagogičtí pracovníci (úkolem učitele není*

jen vyučovat, nýbrž i vychovávat.); specifické cílové skupiny (mezi specifickou cílovou skupinu řadíme především poskytovatele preventivních aktivit, kteří působí ve školách a školských zařízeních); veřejnost (může významným způsobem přispívat k vytváření a ovlivňování žádoucích sociálních norem a prostředí, které může rizikové chování podporovat nebo je naopak minimalizovat). Mezi cílovou skupinu preventivních programů městské policie patří „spektrum programu má zahrnovat širokou škálu, od mateřských škol, kde jde spíše o názorné ukázky (psování, zadržení zloděje strážníky) a vytvoření vztahu k městské policii, přes celou základní školu, až po střední školy. Preventivní aktivita je pak směřována i k dalším ohroženým skupinám, jako např. nízkoprahová centra, nemocnice až senioři.“ Zástupce policie podtrhuje, že „cílové skupiny jsou vesměs známé, ať jsou to děti či starší mládež, senioři či další ohrožené skupiny osob, či ti co prevenci nabízejí a poskytují anebo se na ní podílejí. Věk nerozhoduje, důležité je hledat řešení a včas reagovat, program ušít na míru (tam samozřejmě věk je důležitý) a pak se zaměřit na potřebnou skupinu“.

3. Jaké jsou silné a slabé stránky těchto programů?

Pokud jde o silné a slabé stránky jednotlivých programů, nemám žádnou hypotézu, neboť jsem se domnívala, že se moc preventivních programů neuskutečňuje. Možná by se dle mého názoru dalo považovat za slabou stránku jednotlivých programů, malá propagace. Pokud jde o zhodnocení pracovnice krajského úřadu, pak odpověď na tuto otázku zní: „Silné a slabé stránky těchto programů nelze hodnotit, neboť každý program je svým způsobem specifický a je připraven na míru tak, aby dokázal odstranit rizikové chování, pro které je program sestaven.“ S tímto názorem se ztotožňuje i pracovník městské policie a dodává: „vždy se snažím realizovat programy tak, aby děti zaujali a vtáhli do problematiky. Jsou proto dělány interaktivní formou (využívání interaktivních tabulí, zvukové nahrávky, video nahrávky, debaty, vlastní zkušenosti posluchačů, úkoly, hry atd.). Na tuto zkušenost poukázal i zástupce policie s tím „že pokud možno program, který se připravuje je cíleně směřován nejen do nejohroženějších skupin, jako jsou děti a mládež, ale i pedagogové a i široká veřejnost.“ Zdůraznil právě důležitost skutečnosti, že je o vzniklých programech pro děti, tak kupříkladu pro seniory i řidiče, informovaná veřejnost. Podtrhl právě nezastupitelnou roli ve sdělovacích prostředcích, připomněl i problémy, které vznikají mnohdy neochotou věci zveřejňovat. Připustil, že i v tomto mají

však pracovníci preventivně informačních skupin rezervy a sami mnohdy nejsou schopni připravit materiál, který by jednotlivé sdělovací prostředky uspokojil.“

4. Jaké změny by bylo vhodné realizovat pro zkvalitnění těchto programů?

Dle mého názoru, je možné u každého představeného programu, najít určité nedostatky, které by se mohli odstranit pro zkvalitnění programů. Názory odpovědných pracovníků jsou – pracovnice krajského úřadu na tuto otázku neodpověděla, neboť si myslí, že každý z uvedených a prezentovaných programů je kvalitní. Pracovník městské policie se domnívá, že je zapotřebí pro zkvalitnění programů „vytvořit tým více lidí se specializací na jednotlivé věkové a problémové skupiny (základní škola, střední škola, senioři....). Zástupce policie konstatoval „že vzdělávací programy si vytvářejí jednotlivé preventivně výchovné skupiny samy a proto by možná stálo za to, vytvořit jednotný program, který by policisté ve školách přednášeli, preventivně výchovné skupiny by měli mít dostatek pracovníků schopných komunikovat a zaujmout a především znalých jednotlivých problematik sociálně patologických jevů, být autority jak uvnitř policie, tak na veřejnosti.“

5. Jaké typy preventivních programů dle Vašeho názoru v současné době chybí?

Pokud jde o můj názor, po prostudování všech dostupných informací a zpracování části bakalářské práce, jsem přesvědčena, že je spousta preventivních programů pro všechny cílové skupiny. A určitě se dá na konkrétní problém najít konkrétní program. Pokud jde o názor pracovnice krajského úřadu, je stejný „myslím, že preventivních programů je dostatek, jen je potřeba vědět, jaké jsou kvalitní. Pracovník městské policie odpověděl téměř totožně a navrhl další možné alternativy preventivních programů „v současné době je nabídka podle mého názoru více než dostačující. Je možné si vybrat ze širokého spektra programů. Přesto do budoucna plánuji besedy rozšířit o problematiku např. kyberšikany, či rad a doporučení tematicky směřovaných do období zimních prázdnin (zábavní pyrotechnika, zimní sporty – bobování, zásady bezpečného lyžování na svahu, bruslení na přírodní ploše apod.). Zástupce policie znovu konstatoval, „preventivních programů je dostatek, je důležité vědět, které využít a jak zaujmout. Záleží i na přednášejících, jak kvalitně se připraví a dokáží strhnout svým projevem na sebe pozornost a zaujmout“.

5.3.5 Prevence kriminality - základní školy

V této části své bakalářské práce bych měla zhodnotit dotazník, který jsem zaslala na 14 základních škol. Když se mi žádný ze zaslaných dotazníků nevrátil zpět, obtelefonovala jsem všechny základní školy, na které byl dotazník zaslán. Téměř všude mne odmítli s vysvětlením, že těchto dotazníků dostávají denně spoustu a zásadně je tedy nevyplňují. Pro svůj výzkum jsem tedy nezískala žádné vzorky, které bych zde mohla zhodnotit. Čtyři školy však reagovaly na mé otázky a zčásti metodici odpovědní za prevenci rizikového chování byli ochotni mě vyslechnout a odpovědět. Jednalo se o Základní školu v Lišově, Základní školu v Suchém Vrbném, Základní školu Máj I., a Základní školu Nerudova v Českých Budějovicích. Je to však malý vzorek, ze kterého se nedá vyvozovat a zobecňovat závěry.

Všechny výše jmenované školy mají vytvořený tak zvaný Minimální program prevence, kde se jednotlivými problematikami rizikového chování zabývají. Některé školy (jako kupříkladu Máj. I) mají zapracované programy ve vzdělávacích plánech některých předmětů. Problematiku sociálně patologických jevů rozšířili o výchovu ke zdraví, kde se mimo jiné věnují závislostmi – jako je kouření, požívání alkoholu, drog. Věnují se problematice bulimie a anorexie.

Všechny školy spolupracují s preventisty Městské policie a Policie ČR, využívají jejich nabídek a i oni sami je samozřejmě kontaktují. Tři školy jako je Suché Vrbné, Lišov a Máj I. Zčásti využívají některé zkušenosti, které získaly realizovaným programem „Malá policejní akademie“. Bohužel tím, že se do programu nemohou zapojit až tak intenzivně policisté, využívají zčásti získané DVD programy.

Řada z nich využívá i programy „Krizového centra v Nerudově ulici v Českých Budějovicích“, zejména program věnovaný sebepoškození. Dále pak programy, které vedou k upevnování a stmelování kolektivů ve třídě, různé adaptační kurzy. Realizují je výše uvedené centrum, dále občanské sdružení ELIO, ARKÁDA, THEIA. Poslední jmenovaný nabízí i program ke kyberšikaně, který všichni ocenili. Stejně tak ocenili i program, který realizuje Policie ČR k této problematice. Vesměs u všech těchto škol probíhal projekt realizovaný Policií ČR pro první stupeň AJAX, ocenili i projekt připravený Městskou policií a ve spolupráci s Policií ČR „Řekni drogám, NE“ a „Bezpečí pro ženy a dívky“, spojený s ukázkou a nácvikem sebeobrany.

Školy jednotlivě kontaktují příslušné preventivní pracovníky i různé neziskové organizace dle potřeby a u organizací, které nabízejí určitý program jak pro děti, tak pedagogy. Mnohdy hrají důležitou roli i finanční prostředky, kterých nemají ve školách dostatek. Jinak spolupráci s Policií ČR a Městskou policií hodnotí pozitivně a jak je to možné, jejich nabídky využívají a v případě potřeby je také kontaktují. Je to právě z důvodu, že veškerou preventivní činnost tyto dvě organizace uskutečňují bezplatně a dokáží děti zaujmout konkrétními případy. Bezplatný servis zajišťuje i „Krizové centrum v Nerudově ulici v Českých Budějovicích a dobrá spolupráce je i s občanským sdružením THEIA.

5.4 Závěr šetření

Realizace preventivních aktivit na území Jihočeského kraje není pouze záležitostí kraje a jednotlivých obcí, ale také dalších regionálních institucí a státních organizací a poskytovatelů programů a služeb působících v oblasti prevence kriminality. Nabídka preventivních programů je široká. Je zapotřebí vytvořit funkční systém koordinace aktivit prevence kriminality na Českobudějovicku. V neposlední řadě pak iniciovat získávání dalších finančních prostředků pro oblast prevence kriminality. Jedinou, ale velmi závažnou nevýhodou nabízených programů je jejich časová a personální náročnost. Druhou nevýhodu pak vidím v získávání finančních prostředků, které jsou k realizaci projektů zapotřebí a následně pak nedostatek finančních prostředků u těch organizací, kterých se to týká - základních a středních škol, které si nabízené programy či projekty od nestátních neziskových organizací nemohou právě díky finančnímu rozpočtu školy dovolit. To potvrzuje i šetření mezi čtyřmi základními školami, které reagovali na mé otázky.

Závěr

Prevence kriminality není fenoménem posledních let, řešila se i v dobách dávných. Dokonce o ní již psal i Jan Ámos Komenský. V současné době je však uskutečňována cíleně a komplexně, což dříve ještě před rokem 1996 a ani v dobách dávno minulých nebylo. Rok 1996 byl jakýmsi mezníkem v oblasti realizace cílených a komplexních preventivních aktivit na snižování výskytu projevů negativního sociálního chování u dětí a mládeže, ale i široké veřejnosti.

Důležitost spolupráce všech orgánů a organizací je při preventivních aktivitách na místě, což dokazuje a podtrhuje i teoretická část mé bakalářské práce. Strategie prevence kriminality na období 2008 – 2011 si klade za cíl nerepresivními prostředky zvyšovat pocit bezpečí občanů a snižovat míru a závažnost trestné činnosti. Jak se ukázalo, jednotlivé resorty zajišťující prevenci kriminality sestavily své akční plány a jednotlivými projekty podporují řešení anebo s určitostí řeší kriminalitu v kraji, a to za přispění všech možných preventivních úrovní (primární, sekundární a terciární).

Z provedených šetření vyplynulo, že prevenci kriminality se tedy zabývá řada státních orgánů a organizací i nestátních neziskových organizací. Některé jejich programy budou s určitostí úspěšnější a i těm, co si je zadávají, dostupnější a možná i bližší. V poslední době se klade velký důraz na certifikaci jednotlivých projektů, sleduje se vysoká odbornost těch, co se rizikovými faktory kriminality zabývají. Je však pravdou, že mnohdy tato odbornost nestačí, záleží také na celkovém projevu školitelů, hlavně při práci s dětmi a mladými. Důležité je, aby děti zaujal a přesvědčil, vzaly ho jako autoritu a ne, aby pouze stál a „kázal“.

Záměrně jsem poukázala na děti, protože patří mezi nejohroženější skupiny rizikového chování. Jak již bylo řečeno, řada organizací se zabývá sociální primární prevencí. Všichni si uvědomujeme, že je důležité vychovávat mladé lidi a ukázat jim cestu, jak dál ve svém životě. Bohužel jim chybí právě autority v životě, osobní příklad, ať doma či ve školách i v blízkém okolí.

Vzhledem k celkové situaci v zemi pouze slyší samé skandály, mluví se o korupčních aférách politiků a my vlastně od dětí chceme, aby spravedlivě jednali, byli vstřícní při řešení problémů a byli to právě oni, co by měli zachraňovat „svět“. Argumentace některých je mnohdy až zarážející, jejich snem je být bohatý, a to „za každou

cenu“. To jsou právě názory, se kterými se preventisté v přímém kontaktu s dětmi i setkávají.

Silnou stránku prevence kriminality tedy vidím ve vytvořeném systému prevence kriminality na místní úrovni. Prevence není již na jednom resortu, ale byla přenesena i na místní úroveň, tedy na obce, které mají za úkol zajišťovat individuální sociální práci. Na místní úrovni byla zajištěna spolupráce mezi samosprávou, státní správou a neziskovými organizacemi působících v oblasti prevence kriminality. Na Českobudějovicku se díky již dlouhodobé spolupráci podařilo mnoho dobrého, ať na úseku sociální prevence, tak situační a v neposlední řadě i prevenci viktimitnosti. Ukázalo se, že existuje řada dobře zpracovaných projektů na úseku sociálně výchovné činnosti, řada neziskových organizací poskytujících občanům informace, rady i pomoc v případě řešení problémů rizikového chování dětí a mládeže. Na základě finanční podpory vznikly i bezplatná zařízení, kde se mohou mladí angažovat ve svém volném čase.

Pokud jde o slabé stránky prevence kriminality, pak mezi ně patří především nedostatek specifických preventivních programů. V Jihočeském kraji chybí následná služba pro osoby propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody. Pokud jde o pracovníky zabývající se preventivní činností, kvalitních je velký nedostatek, anebo mnohdy jejich místa zaujímají ti, co se neangažují a nejsou ochotni pracovat. Schopný, erudovaný a dostatečně vzdělaný v této oblasti se na místa nedostane.

I mé šetření ukázalo, že na místech preventistů sedí lidé, kteří teoreticky mají vše zvládnuto, chrlí naučené fráze, nejsou však schopni odpovědět na konkrétní otázku, chybí jim vlastní názor a posouzení, zkušenosti z praxe a myslím si, že mají i obavy z těch, co něco znají. Jsou mladí, perspektivní, ambiciozní, vzdělaní, to je pro ně plus, avšak autoritu těžko u dětí získávají a chybějí jim zkušenosti starších, které neradi přijímají. Ne vždy všechno „mladé“ je dobré.

Další slabou stránkou projektů je chybějící zpětná vazba, jsou nekontrolovatelné a mnohdy i roztříštěné. Tvůrce projektu mnohdy ani neví, jak zjistit, co cílové skupině, přinesl. I nedostatek policistů a strážníků Městské policie v samém výkonu služby patří mezi další slabé stránky v prevenci kriminality. Počet policistů na základních útvarech, těch co jsou v bezprostředním styku s lidmi, se snižuje. Dále je to neustále vysoký počet dětí v ústavní výchově a špatná distribuce informačních preventivních materiálů veřejnosti.

Nedostatečná medializace preventivních aktivit ve vztahu k veřejnosti patří

s určitostí také mezi slabé stránky preventivních aktivit. Tuto činnost mnohdy zabezpečují a zajišťují nezkušení a v této profesi nevzdělaní pracovníci, kterým chybí schopnost komunikace se zástupci sdělovacích prostředků, kreativita při zpracování mediálních výstupů a mediálních kampaní a mnozí neumějí používat ani správně český jazyk. Chceme-li veřejnost pro něco získat a chceme-li, aby se podílela na předcházení trestné činnosti, musíme jí přesvědčit. Nejúčinnější je to právě prostřednictvím sdělovacích prostředků.

Všechny poznatky a zjištění v mé bakalářské práci mě utvrdily, že prevence kriminality je orientována dobrým směrem, že je dobré o problémech týkajících se rizikového chování ve školách mluvit, řešit je a nezastírat. Jen tak totiž rodiče získávají právě důvěru v takovou školu, kde se problémy nezametávají tzv. „pod koberec“, ale řeší. Stejně je tomu také na veřejnosti. Chceme-li něco řešit, nesmíme jen mluvit, přijímat opatření ale ukazovat konkrétní řešení. Naučit se nést zodpovědnost za to, co dělám, či nedělám.

Názory odborníků i laické veřejnosti na samotnou „návratnost,, preventivních aktivit pro společnost jsou různé. Někteří tvrdí, že ačkoliv roste počet specializovaných institucí pro tuto práci, jakož i výdaje vynakládané na jejich provoz, nelze zároveň říci, že by úměrně tomu rostla i jejich efektivita a úspěšnost. Jiní naopak přisuzují prevenci až idealisticky velký význam. Skutečnost, že efektivitu preventivní politiky v celkovém pohledu nelze prokazatelně a hlavně v krátkém časovém období spolehlivě zjistit, však rozhodně není důvodem k tomu, aby od ní bylo upuštěno. Zkušenosti ze zahraničí, v zemích, kde jsou preventivní programy realizovány již po několik desetiletí, jsou pozitivní. Při práci s dětmi to chce soustavnost, jedna provedená přednáška na škole anebo proškolení nic neřeší.

Bakalářská práce ukázala, že víme, jak problémy řešit, musíme však odstraňovat nedostatky, na které narážíme. Není třeba vytvářet stále nové projekty, ty staré a osvědčené je dobré zdokonalovat, pokračovat v nich a hledat neobvyklá řešení při jejich uplatňování. Zahrnují všechny cílové skupiny, zařadit sem musíme i náboženské a etnické skupiny, o kterých jsem sice nemluvila, ale vím, že existují velice dobře zpracované projekty a i jejich samotná realizace má u těch, na které jsou směřovány, úspěch.

Vlastní zpracování bakalářské práce bylo vedeno snahou, popsat v teoretické části systém prevence kriminality v České republice, ale především na jihu Čech a pak

v samotných Českých Budějovicích. Vyjít ze základních teoretických pojmů a ukázat v praxi, jak jsou uplatňovány. Jsem si vědoma toho, že problematiku prevence kriminality jsem vzhledem k šíři nevyčerpala, myslím si však, že v řadě případů jsem poukázala na některá pozitiva a i negativa. Jak jsem již konstatovala, preventivních projektů a programů je dostatek, obstat by však měly ty nejlepší a doufám, že do budoucna ty horší vyřadí samy, kterým jsou směřovány.

Seznam literatury

Seznam literatury (autor, název, vydavatel, rok vydání – dle abecedy):

- HRADEČNÁ, M. a kol.: *Vybrané problémy sociální pedagogiky*. Praha: Karolinum, 1995. ISBN 80-7184-015-7.
- JELÍNEK, J. a kolektiv: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Nakladatelství Leges, Praha, 2009, 23. publikace. ISBN 978-80-87212-22-6.
- MAŇÁK, J. a kol.: *Slovník pedagogické metodologie*. Brno: Paido, 2005. ISBN 80-7315-102-2.
- NAKONEČNÝ, M.: *Sociální psychologie*. Praha: SPN, 1970.
- ŘEZÁČ, J.: *Sociální psychologie*. Brno: Paido, 1998. ISBN 80-85931-48-6.
- ZAPLETAL, J.: *Prevence kriminality*. Policejní akademie České republiky, Praha, 2008, 3. vydání.
- ZOUBKOVÁ, I., NIKL, J., ČERNÍKOVÁ, V.: *Kriminalita mládeže*. Praha, Policejní akademie České republiky, 2001.

Dokumenty

Program prevence kriminality pro rok 2011 v Českých Budějovicích

Systemy prevence kriminality, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha, 1992.

Internetové odkazy

<http://aplikace.mvce.cz/archiv2008/prevence/ksp/typy-projektu.pdf>

www.bkb.cz

<http://www.policie.cz/krajske-reditelstvi-policie-jck.aspx>

<http://mpolicie.c-budejovice.cz/cz/prevence-kriminality/stranky/preventivni-programy.aspx>

[http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1363&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1363&par[lang]=CS)

[http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1460&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1460&par[lang]=CS)

Příloha:

Tabulka č. 1 Skladba celkové kriminality v JČK – Porovnání s ČR

	ČR - počet	ČR - %	kraj - počet	kraj - %	odchylka kraj - ČR
celková TČ	357461	100	15834	100	
	z toho:				
Majetková	228266	63,8	8748	55,2	-8,6
Násilná + mravnostní	21240	5,9	1171	7,4	1,5
ostatní kriminalita (1)	18795	5,2	1122	7,1	1,9
zbývající kriminalita (2)	51061	14,3	2810	17,7	3,4
Hospodářská	37981	10,6	1976	12,5	1,9

- (1) Zahrnuje mimo jiné TČ výtržnictví, překupnictví, maření výkonu úředního rozhodnutí, sprejerství, nedovolená výroba a držení psychotropních látek
(2) Zahrnuje mimo jiné TČ padělání a pozměňování peněz, ohrožení pod vlivem návykové látky, zanedbání povinné výživy, nedbalostní dopravní nehody

Tabulka č. 2 Podpořené typy preventivních projektů v Českých Budějovicích

Rok	Typy projektů				Počet	Dotace
	sociální prevence	situační prevence	informování občanů	obligatorní položka	projektů celkem	
1996	0	0	1	2	3	420000
1997	7	1	0	1	9	2755000
1998	8	2	1	1	12	2484000
1999	5	1	1	0	7	3108000
2000	0	1	0	0	1	1500000
2001	2	0	1	0	3	183000
2002	1	0	0	0	1	1500
2003	3	0	0	1	4	112000
2005	0	1	0	0	1	1900000
2008	0	1	0	1	2	1050000

Tabulka č. 3 Služby sociální prevence registrované k 31. 3. 2008

Služby sociální prevence	
§ 54 raná péče	2
§ 55 telefonická krizová pomoc	1
§ 56 tlumočnické služby	1
§ 57 azylové domy	4
§ 58 domy na půl cesty	2
§ 59 kontaktní centra	1
§ 60 krizová pomoc	1
§ 60a intervenční centra	1
§ 61 nízkoprahová denní centra	1
§ 62 nízkoprahová zařízení pro děti a mládež	5
§ 63 noclehárny	1
§ 64 služby následné péče	1
§ 65 sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi	1
§ 66 sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se ZP	2
§ 67 sociálně terapeutické dílny	3
§ 68 terapeutické komunity	1
§ 69 terénní programy	3
§ 70 sociální rehabilitace	5
Celkem	36

Tabulka č. 4 Seznam azylových zařízení k 31. 3. 2008

Název zařízení	Poskytovatel	Kapacita	Cílová skupina
Azylový dům Filia	Jeslová a azylová zařízení ČB	43	osoby bez přístřeší, osoby v krizi, rodiny s dětmi, těhotné ženy a matky s dětmi od 0 do 64 let
Azylový dům Filia	Jeslová a azylová zařízení ČB	6	osoby bez přístřeší, osoby v krizi, ženy od 19 do 80 let
Krizové centrum pro matku a dítě v Kostelci	Jihočeská růže	25	oběti domácího násilí, obchod s lidmi, osoby bez přístřeší, v krizi, osoby vedoucí rizikový způsob života nebo jim jsou ohroženy, bez omezení věku
Dům svatého Pavla	Městská charita ČB	42	osoby bez přístřeší, osoby v krizi, muži od 18 do 64 let

Tabulka č. 5 Seznam domů na půl cesty k 31. 3. 2008

Název zařízení	Poskytovatel	Kapacita	Cílová skupina
Azylový dům Filia	Jeslová a azylová zařízení ČB	2	dívky od 18 do 26 let věku opouštějící školská zařízení pro výkon ústavní péče
Dům svatého Pavla	Městská charita ČB	8	muži od 18 do 26 let věku opouštějící školská zařízení pro výkon ústavní péče

Tabulka č. 6 Seznam nízkoprahových zařízení pro děti a mládež k 31. 3. 2008

Název zařízení	Poskytovatel	Cílová skupina
Domeček, středisko pro volný čas a integraci	Diakoniea misie Církve československé husitské, Trhové Sviny	děti a mládež od 11 do 26 let
Domeček, středisko pro volný čas a integraci	Diakoniea misie Církve československé husitské, Trhové Sviny	děti a mládež od 7 do 26 let
Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Bongo	Farmi charita Týn nad Vltavou	děti a mládež od 12 do 20 let
Nízkoprahové centrum pro děti a mládež Srdíčko - Jiloro	Městská charita ČB	děti a mládež od 1 do 26 let, osoby rizikové, etnické menšiny
Salesiánské středisko mládeže - dům dětí a mládeže České Budějovice	Salesiánské středisko mládeže - dům dětí a mládeže ČB	děti a mládež od 1 do 26 let, děti kojeneckého věku, etnické menšiny

Tabulka č. 7 Seznam terénních programů k 31. 3. 2008

Název zařízení	Poskytovatel	Cílová skupina
Poradna Eva pro ženy a dívky v nouzi	Diecézní charita ČB	osoby v krizi, osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách, osoby vedoucí rizikový způsob života nebo jim jsou ohroženy, etnické menšiny, od 0 do 64 let
Dům svatého Pavla	Městská charita ČB	imigranti a azylanti, osoby bez přístřeší, v krizi, osoby vedoucí rizikový způsob života nebo jim jsou ohroženy, osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách, etnické menšiny, od 19 do 80 a více let
Jihočeský streetwork	Prevent o.s. ČB	osoby ohrožené závislostí nebo závislé na návykových látkách, od 16 do 64 let